

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 4 PEZETA

Euskera ikastoletan? Ministroarekin izketan

Zubikaray "Toribio Alza- ga" sariaren irabazlea

Euskalerrri osoan, geroago ta biziago sentitzen da, Euskera eskolatan sartua ikusteko gogoia. Naparroa za-arretik Iruñe'ko «Amigos del País»-koak lenbizi; gero-
txoago, uri aretan antolatuta zan «Symposium» billeran; eta Euskaltzaindia ta beste Euskalerrriko «Amigos del País»-koak, eske batean joan dira Gobernuarengana, gu-re izkerak bere lekua izan dezan Irakaskintzako maila guzietan.

Euskalerrrian oso atzera gaude sail ontan. Beste lurralde aurreratuetan, Gobernuak, lurralde bakoitzeko iz-
kera kontuan artua dauka bere ikastetxetan. Ta erri aiek gu baiño aurreratuagoak daude Jakintza saillean.

Beraz, bi izkuntza ta geiago jakiteak, ezta atzerape-
nik aurren eta gazteen jakintza-mailerako. Oso bestera-
ka da ontan munduan ikusten dana. Gobernu baten lur-
rretan izkuntza bat baiño geiago diran lurraldetan, me-
sede aundia egiten zaie angio aur eta gazteei, lenbizi
beren izkuntzan eta gero Gobernuo izkeran irakaskintza
artzearekin.

Auek onela dirala, Euskaltzaindi'ko lagunak eta Do-
nosti'ko «Amigos del País»-koak, Ministro jaunarekin
egoteko gogoia zuten. Ortarako, Donostia'n bertan izan-
go zan aukera, Ministroa, onera zetorreanean.

Ala, ba, Juan Zarageta, apaiz jaunarekin alkartuta,
agertu ziran Ministroarengana. Alvaro Valle-Lersundi
jauna ere berekin zuten izketaldi orretan.

Ministroak arrera ona egin die ta bere aldetik, gure
eskearen egokitasuna ikusten duala esan die. Izan ere,
euskera obeto erakusteko aukerak geitzea, eginbearre-
ko gauza da bete-betea. Onelako izkera zaarrik eza-
paita Europa guzian. Antziñateak eztigu beste lurretan au
aiaño agiri bizi ta zaarrik gorde.

Guk bezela, katalanak eta galizitarrak ere, eske ber-
diña egiñak dira. Ala, ba, Gobernuak kontuan artzen dua-
la gure eskea ta uste duanez, aurki Gobernuak bere
neurriak artuko omen-ditu gai ontan.

AGUSTIN ZUBIKARAY 1967 URTEKO «TORIBIO ALZA- GA» TEATRO SARIAREN IRABAZLE

Aurten «Toribio Alzaga» teatro sariaren irabazle
Agustin Zubikaray Ondarroako izan da «Gizon on eta
andre erre?» obragatik. Erabaki duen juradua Piarres
Larzabal, Iñaki Beobide eta Gabriel Aresti-k osatu dute.

Agustin Zubikaray-ren nortasuna erakutsi beharrik
eztago, oso ezaguna baita gure artean.

Sari au eta «Domingo Agirre» nobela saria Bizkaiko
Ahorra Kaxak sortuak dira Euskaltzaindiarekin bat egin-
da eta txandaka ematen dira, urte bakoitzean bat. Beraz,
datorren urtean nobela saria tokatzen da. Asmoa dago
sari auek diruz jasotzeko —oraingoa amar milla pezeta
izan da— eta oiñarriak libreago uzteko luzeerari dago-
kion kontuan.

Urrengo teatro sarirako, gaiñera, aurrentzako gaia
eskatuko da. Zeatz jakifieraziko dira oiñarriak.

BUCAREST'KO X'GARREN IZKETALARI BATZARRA

Mundu guziko izketalariak bilduak egon dira Buca-
rest'ko urian. Gureak ere an agertu dira Rumania aldean.
Naparro'ko Unibersidadeak bialdu ditu aruntza bere or-
dezkarriak. An zan Ana Mari Etxaide, Unibersidadeko
euskal-irakaslea.

Ta orratx! Gure emakumea oso modan jarri zan ba-
tzartuen artean. Batzar-lagun askok, euskeraz zerbait
esateko eskatzen zioten. Alakotxe bitxia egiten bai-zi-
talen, gure izkera zaarra aditzea.

1965'garren urtean asi bai-zan Iruñe'ko Unibersida-
dean euskal-irakaskintza. Ta onekin, asiak dira Atlas
Linguistikorearen aurretiko lanak. Principe de Viana'koak
izan dira irakaskintza au antolatuta dutenak. Ta talde or-

tako zuzendari dan Jose Esteban Uranga'ri bururatu zi-
tzalio Bucarest aldera beren ordezkaria bialtzea.

Bi lan agertu ziran Batzarrera: Euskalerrriko Atlas
Linguistikoko delakoa, ta Naparroa'ko erromantzean an-
kitzen diran «probenzalismo» batzuek. Bigarren lan au
Hortensia Viñes andreak aurkeztu zuan.

Naparroa'ko Foruen berri ta gure beste kontuen ajo-
la bizi zuten alde aietan. Beraz, oso egoki etorri zaie
emendik joan diranei, gure gauzak alde aietan zabal-
tzeo.

Donosti'ko Euskal Jaiak bukatu dira. Juan dan Igandean zuberotarrak gure artean izan
genituen, beren Pastoral Añamendi onuzkoan aurkeztu. Onekin amaitua da dena.
Festa aietan danetatik izan da. Oietako aste batean, Trinidad Plazan, an ikusi geni-
tuan gure abarka-egille, pelota-egille, galtzerdi-egille, ikatz-egille ta onelako beste
asko, bakoitzak bere trebetasuna erakusten. Sagardo-zaleak ere an ziran. So egin
goian agertzen dan mutil gazte orri: ez al zaio tanto bat basotik kanpora eroriko!
Ernani'ko Nemesio Esnal'ek pulstu ona du eskumuturrean, noski. Bestela...

Zangotza'ko II Lili-xokuak

ESTORNES LASA, JOSEBA

Zangotzan izan tugu Bigarne Li-
li-Xokuak eta lein aldiz askara xin
da xokuetara. Amasei uskal kanta
eta horientako zortzi Erronkariko
uskaraz.

Kuek dra sariak irabazi diteinak:
Erronkari'ko Ibaxaren saria, iror mi-
la pesetakoa: Bernardo Estornes La-
sa: Euskal-Gai Akademiarena, iror
mila pesetakoa Fernando Artola Sa-
garzazu (Bordari), lein saria eta Am-
brosio Zatarain lein azesit. Bigarren
azesit Agustin Zubikarai.

Kau gaiza eder eta zoragarril
Erronkari'ko azken uskaldunak xoa-
tan dra mundu kontatik bertzera ta
xekin eramaitan dei uskara. ¿Seku-
lako? Eztakir. Nork eztaki. Uskara
iltan dago ibaxa kortan eta tenpra
berian uskaldun-berri banek bertso
eder egitan daure. Onki ardu zita-
zu baia obroago egin bar da kango
uskara karen lekian izari nai badu-
gu. Erronkari'ko irien karrikaterikas
uskara xoon zeiku.

Bide bat solo diegu: iasgietan ira-
kastea. Kortarako guziuen lagungia
eta deuririk anitx eskatan diegu.

Bitartian beigra tzazei "Erronkari'
ko Iror Gizon" aren bizpor zati. Egi-
lea Estornes Lasa, Bernardo.

XIPIAN MIXIOLARIA

Gore Xipian, ene erronkariar ona,
guzi moitetarzun, min ta egin bear
[zra

baia ¿zer egin? ken atzetik zoaz zu.
[Kinbertze arrietan topatan dei zore
[oinak]

Bide gogor dela ekus dokezu
eta txutik zaude, kirromarroka.

Lerrak, finki, eblitan, bere kukula,
talangaka, ikaraka, ta ¡tentel
zore ekusketa kau, bai gaiza zaila;
motz zore bizi, jegial: xakin zien:
oixan andia zore bartza zela
indiar eta lurra, zore moite-gei.
(Batu ogoitasei bertso obroago)

JULIAN KANTARI

Ai laborari, ene Mariano ona,
entzun zore seme
bozkaria kantantan dienian,
bere olaen barnean, banaka,
edo lasterkan, errepitan bikala.
Egun, bartzan, atxurka,
biar eregoztra doa:
baia erne egon, ezteizun ies egin
Ezka egutx edo bidezkoetik
Erronkari-tik kanpora.
Kanta eta kanta zazu libre zrela,
ogia irabaztan bitzu
eta artzai bizkor bikala
Bardena-ra xatxtan bidra.
Txintxerkotn dulunduna aizetan da-
[bila:

bidean ekustan ztei orok,
urrinera orai zoatza,
ta berze, anit berririk sentitan zra.
¡Kau negu luze ta gogor!
baia, gaiztoago, maizterral

(Ba-du 130 bertso obroago)

PETRI KAPITAN

Mustazai, erronkariar zarra,
zore seme beigra,
gatxitan,
zore Garde'ko izkindegian
arrioi baten altean,
mendien terraskak atxurka
azikatako;
ardiak, azkatan, alegunetan
baia, beigra, ezteizun ies egin
Erronkari'tik kanpora.

Napoles uri italiar andian,
katedral erdietan,
arri-xurizko obi ederren
urrez bere izen izaririk
altare nausi ullan:
kor datza orzitruk ohoreki
Petri injenierua,
Olibeto'ko kuntia,
Pedro Nabarro kapitan andia
Erronkari'ko mustazaia,
(ba tu 110 bertso obroago)

Eta azkenean irorak bat egitan:
Julian kantaria izan nai noke
zori
Erronkari,
kantatako
eta bertzen bigoitzetra ermitako.
Petri kapitan andia izan nai noke
kola irabazteko
libertade forala
zoretako
eta berze uskalduneki guziak-bat
[egitak.

Xipian mixiolaria izan nai noke
sutsu
ta gertsu
moite xakitako
eta baten ona, berzeen ona dela xa-
[kiaratzako.

Obiago entelegatako bizpor ele
izartan tut Erronkari'ko uskaraz eta
gipuzkoeraz. ken, beren; kinbertze,
ainbes; dei, dute; dokezu, dezakezu;
kirromarroka, a duras penas; lerrak,
piñuak; eblitan, ibiltzen; kukula, pi-
ñuaren punta; kau, au; gaiza, gau-
za; oixan, oyan; bartza baratza; ba-
tu, ba ditu; obroago, geiago. Bikala,
bezela; banaka, solo; olaen txabola-
ren; errepitan, artzaimutil; eregoz-
tra, itaitzera; egutx, ibaia; bitzu, bai-
tdezu; xatxtan bidra, jeixten baitdi-
ra; txintxerko, zintzarri; maizterra,
artzaiburu. Mustazai, arditalde tri-
ki baten artzai; gatxitan, amorrut;
izkindegi, presondegi; arrioi, legar-
tza; altean, aldean; terraska, aldapa;
azikatako, ereiteko; alegunetan, so-
roetan; ullan, urbillean; orzitruk,
eortzia; xakitako, jakiteko. Diegu,
degu. Z betik gogor da.

Erronkari'ko uskara ezta nai il.
Lagundu bar digu libururik egitan,
ikasgurik isartan eta Erronkari'ko
jendearen bigotzean askarari moite-
tarzuna sartan.

Zenbat buru ainbat aburu

ATAUN

«ABOGADU SALBATZALLE?»

Susmoan finkaturik argitzen duana, arloa ta elbarri dela, ez liteke duda. Eta Biarkoak: «elkarren arteko... (ezinikusak?) sustarazturik —nere artean— zerbaite argitu nahiean nator» dihonean, onela aitortzen du. Susmo petral batean oinarrituaz gero, G. Baratzaren abogadu salbatzalle izendatzen da. Al eta baldin G. Baratzak «ezinikusirik» gabiltzale, ager badu, zergaitik ez duzu idatzi: «G. Baratz ezinikusiak arturik dago Gaurkoakiko?» Gure aldetik Santa Ixabelgo Interpretazio ura deusestatzea besterik ez balda egon.

Jarraitzen duzu: «Alperrikan dala, uste det, orain udaletxe, prozesio gaitze t.a. onartu edo lurtaratu asitzera». Bai, ala da zuentzat eztabaidaren mamia, bein ere, ez baiduzute ikutu, ala G. Baratzak ala zuk. Ikusten denez, emandako arrazoiak ukatzeko kapazidaderik ez duzute. Onela ekiboko ura ez aitortzeagaitik laste ekintza ugari baten bidez, erria nahasten ari zerate. Gizon danak berriz utsunea ezagutzen jakin bear du. Baina... ez!

Eta diozu: «Ez ahazturik batzuen betiko zaletasun txulo hori, burges kollara ipintzera ots, arrazoitu gabe narrakzeriak esanaz». Aizu, nungo ikastolan ez duzu ikasi irakurtzen? Bestela baiezkuntz orrenik etzanduan egingo. Burges kollara ipini diogunean, burgeskeria defenditzen dualako izandua da, ta aski frogatua dugu burgeskeria zala. Izan ere, zuentzat eztabaidaren mamia ez dio ajoliki! Barkatu, berriz ere, onetaz ahaztua bainegon!

Urruna diozu: «Temoso antzo zirkulo itxian zer dalata? Nor, G. Batza edo zuek? Jendeak gauzak pentsa dezan ager izan nahi ditugu; Oek izan ziran beren itzak? Itzak bai, baina, eginginak? Gure bi idatzien erria pentsatzeko lain biurtzen ensaiatu gera, temosokeriak utzirik. Baina, G. Baratzaren bigarrena ta zure au eskolstiko motelduaren antzo, itzez itz, soriginkeriak indartzera izandu da. Erria onela pentsatzen lagundu? Erri gaixoa! Baina, ni ere temoso nator gaur, barkatu zaidazu!

Bita ere diozu: «Zirkulo itxian ez ditu G. Baratzaren nekeak artzen, esate baterako, jendea Z. A. zabaltzen, udaletxe... zuzentzen, abar eta abar...». Noiztik ukatu ditugu berarek? Noiztik G. Baratzari zirkulo itxian dagola esan diogu, lan auen egille dalarik? G. Baratzaren zentsuraztean beti ta beti, eztabaida kontestoko kritika arengaitik izandu da. Orik at ez gera irten. Zergaitik eztabaida enborretik aldegitoko gogo ori? Buruzaz mintzatzen aritu ta gorpuz osora edatu. G. Baratzaren lan oiek beti onartu ditugu, bestela aspaldian mintzatuak gifa, oraingoan dugun antzo.

Goroago aerolito definizio bat dakartu bere aplikazio batekin. Ezagun dezu esenzialismo totonekoaren jabe zerala. Ez gendikigun erderaz idazteak, «efekto salutifero» orrenik zuenik. Kanpo futbolgoale artzen dion ostikolariari ematen dioten ur sakratua gogoratzen dit. Euskeraz ez al dago aerolitoa definitzerik?

Aurrera jarraituz diozu: «orixe bera egin dezute, erori, ez dakit nundikan, arazo au urratzera» Ekibokatu egin zera berriz ere erori ezetzik, bota egin gaituzte. Bai, G. Baratzaren kritika burugabeak, erria defenditzera bota ginduzten. Erriarenak bai gera, ta berau ez dugu zurrubillo batean amildua ikusi nahi.

Are oraindik diozu: «G. Baratzak diona, nereiztu egiten det. Ba, ezberdiña da... G. Baratzak ziona: gaurko gure errealdidea «neurtzeko» istoriak zer ikusirik ez dauka». G. Baratzak bein ere ez du orain. Begira bestela 234'garren zenbakian zer dion. Baiezkuntz ori, gurearen kontrakoa ezetzik, osagarri da. Milla esker arrazoi ematen diguzularik. «Neurtu» itz ori, interesantea da. Neurtzea gauza bat bai da ta beste bat justifikatzea, zientziz judikatzea. Eta gure kasoa berau da.

Ondoren diozu: «Esintentzia duan guztiaren esistentzia, esistente denez neurtu bear da; ots, garalan oltura batek, bere sorkunen zikiñ asko bazeukan, gaur kalterik ekartzen ez badu ez dago zergaitik bazterturik». Berriz ere, neurtu itza ta guri arrazoi. Milla esker! Baina gure baiezkuntza ondorio geurti batengaz ezalsten duzu. lan ere, goiko baiezkuntz oiek egingia gero, zure esenplu ori aldeuntziz zela frogatzen genduan; ots, atzo sano ta ederra zan oltura, gaur retrogado, zikiñ eta ustel bilakatu zela.

Diozu ere: «Kondaia da bide bakarrik, gaxoaren zaiña biltatu edo onaren iturburua oraindik gehiago fonkatzeko». Berriz ere, gure iritzia adosten duzu, gure kasoa au baizen. Historiari buruz jarraitzen duten baiezkuntzako, gurearen ondorio edo osagarri besterik ez dire, ta ados orrela direla. Borolen bidez, gure iritzia sendotu besterik ez duzu egin. Gurearen kontrako bezela jendea adierazten saiatu bai zera. Ori ez da sano! Txantaje zale deituko ginduzke!

Baita ere diozu: «Azken burges kutsu pixka bat geientzinar dakagu. Gehiago ordea, bere bizitza guztian ideak saldu nahiean dabilzen batzuk, eskurik atxurrean zikindu gabe ta izardi garbia kopetan duala» Ederki definitzen zera. Langillekeria defenditzen duzu. Gizajol Zer uste duzu atxurra artzaz gero, langillea salbatua dagola? Klase ideolojia, bai, baina, klase kontzientzia nun duzu? Ala ez duzu klasmooan sinisten? Zenbat atxurra eskuan dutela beren anaien burruka madarikatzen dutenak! Txurra eskuan gabe ez aliteke odola ixuri? Eta atxurra eskuan izanaz langillea zigortu, amildu? Atxurra edo luma eskuan ez dio ajoliki, langilleagaitik odola ixuriaz, espesete ta mendebal guztien aurka ibillaz gero. Baina, nork esan du atxurraz edo lumaz bizi geran? Susmo nazkagarriak!

Bukatzeko filoso baten iritzia dakazu. Milla bider gure zirkuloetan entzuna degu. Ezta nobedadea! Euskeraz ez al dago filosofatzerik? Orjinala ezta gatzelaz idatzia izango ba? Zer moduz zure idatzi biur oreri aplikatzeko? Jendea ongaipatzen ensaiatu baizera! Euskeraz erret eta langillea txundituta, zure lanaren ondorioak!

Erria eztabaidaren metia alpatzen ados izanik eta berau gehiegi molastatzen ari galararik, elkarriketa proposatzen dugu. Zer diozute?

GAURKOAK

NAPARROA

BAZTAN ALDETIK

EUSKAL BESTAK

Aurtengo Donosti'ko «Fiestas Euskaras» deitutako festetan ikusgarri aunitz agertu dituzte, dantzariak, Kantariak, euskal-kirolak, euskal-kultura eta aurtan beñere ez bezala Euskalerrian egiten diren esku-lanak, lan oien egileek yendearen aintzinean ari zirelarik. Or agertu dituzte, kaiku, eskalapuñ, uzterri, galzerdi, pilota kontuko gauzak, agur ikatza eta bertze mota aunitzetako lanak. Lan oietan 25 lagun ari izanak dire eta esku-langile oien artean lau bizardar, Nafarroaren izenean gure nortasuna goraldututelarik. Gregorio Gofñ 93 urteko artzain zaharra eta ardi ilearekin galzterdi ederrak egiten zituela. Nieves Salaburu gure eskualdean oso ezaguna, buztin zuriek in ardi ta bildotsen iduriek edo figurek eginik. Domingo Etandi erratzuarra kaiku ta opor egile. Guillermo Ameztoty eskalapuñ egile. Aipatu ditugun lauak baztandarrak eta bertze gañerakoak gipuzkoarrak eta denak euskaldunak. Esku-langile auek izan dute arrakasta eta Trinitateko plazan yende aunitz ibili da gure esku-langile oien ikusten. Ar ditzatela denek gure goresmenik zbizenak, batez ere gure baztandar zintzo oiek, yendearen aintzinean beren lanak erakutsiaz Baztan'go lurraldeari ohore aundia eman baitiote. Zorionak berriz ere eta Yaunak-urte aunitzez kontserba zaitzazela.

BESTAK

Elbete'ko Santakrutzeko bestak igaro dire eta oiekin batean udara ere goan zaigu.

Aurten, eskuarazko Meza Nagusia guziz ederra izan da, «concelebrada» deitutakoa eta inguruko errietako apez baztandarrak aladarean bildurik. Otoitzak eta kantuak apezek erriekin batean, hunkigarriak izan ziren.

Ikusgarrien artean merexi du aipatzea azkenengo egunean igandea

rekin erakutsiak. Iruñe'ko Ayuntamentuko dantzariak aritu zitzaizkigun Euskalerriko dantza zogarriak dantzatzu eta beti bezala trebetasun aundiarekin agertuaz. Iruñarren aitaldia guziz gustagarria izandu zen eta beldurriz gabe erran dezakegu Iruñe'ko dantzari ok Euskalerriko oboerenetakoak direla eta gure dantzak zaletasun aundiarekin zaintzen dituztela.

Yende aunitz bildu zen eta denek txalo ta esku-zarta beroekin beren bozkarioa agertu zuten. Gure zorionik maitekorrenak Iruñar neska ta mutil jator oieri eta gure goresmenik bizienak txistularieri eta Dantzari-Taldearen Aintzindari den Azkona Yaunari. Eta atzendu gabe, ar ditzatela gure goresmen aundienak Baztan'go ta Elbete'ko Aintzindariak olako besta ederra antolatu dutelakotz. Elbete'ko bestak igaro dira eta Urriko ilabetea emeki emeki urbiltzen ari zaigu.

M. IZETA

BIZKAIA

MARKINA

«LOS BARROETA»

Gure lagun eta Josulan jauna dan Arrizabalaga'tar Bernardo, egunetik egun, Markinarra, azaldu dauku izen onegaz, «Los Barroeta» idatzi eder bat. Markina ta inguruko edesti asko dakartz. Zorionak.

OSATUTA

Gernika'n osatebakuntza egin ondoren, etxean daukogu guztiz osatuta, lagun ta adiskide ona degun Goitia'tar Edurne. Pozten naiz.

DEUN EUPEME

Itxaroan urte guzian egun txoragarri oni, eta santiamen igaro yaku beti lez, arin baño ariñago, egun eguzkitsu bat agertu yakula. Aurre egunak euriute ta illun egin ondoren, goizian goiztik gure txistulari trebe ta kementsu diran lau anai tanbolintarrak txaiderik txaide, tanbolin ta txistu, oian zeguen lo gogorrezko ostetza itzartzen asi ziran.

Guziok igondutzeko «Igotz» mendi gallurrera, Deun Eupeme-ri otoi egiteko, jeiki ta bidean jarri ziran. Ondoren jolastu ta egun alai bat ospatu ta, Jainkoak nai badu, datorren urte ortel!

EUSKAL IKASTOLA

Txoko guztietan ez da au, baño euskal uri polit onetan badegu, eta izentzen da «Zerutxu». iB emakume euskaltzale aurrean dirala, Aginaga ta Aurate, berrogeita batzuk aur daukiez. Baña gaur nator gautzatzu bat esatera. Benetan da tamaltsua, baña egiak beti du bidea eske. Ikastola au ertsu edo itxi egoteko egon da, eta alan dago, berriz baimendu arte. Egondur lezake Markina'n gure izkuntzak areriuu daukanik? Auxe bai dala tamala, gure aur ta umientzatz: gezurra dirudi, gure euskerak nun eta etxean areriuak izatea, erbestian ainbat maite daben izkuntza ederra, eta guk euskaldunok, oinpeztatzen latsatu egin bear benduke; baña egunen batean ori egin dabena, gomutatuko da zer egin duan. Gure izkuntza ez da ilko.

URKO

GALDAKANO

ESKONTZA

Iralla'n 17'gn. izan dogu erriko etxadon nagusian, gazte euskaltzale bathzuen ezkantz, galdakanotarran guztiz ezagunak diran Ariznabarreta'tar Sabin da Garabietat'ar Miren-Josebe neska-mutil zintzuen ezkontza. Zorionik beroenak ZERUKO ARGIA'ren bitartez, da, betiko izango al'dira euran eztizko iderriak.

ERRIKO JAYAK

Sei egun daruaguz erriko jaietan lerro auk idatziten doguzanian da, orain beste egun askuan jarraituko dugulakuan gagoze, ori dala-ta, soñuots ta zalaparta utsik eztogu errian. Orain artian eztogu izan eusko jolas edo jairik trikitixa dantza ta auresku leyaketa bat baño, ori bai, auresku leyaketa ederra izan zan, trikitixa edo jota leyaketa ezin ikusi izan genduban. Elorrio'ko Monasterio'tar Errikarta'ri emon leutsen lenengoko saria, ta nire uestez ondo emonda: bigarrena, Bilbao'ko Salinas'tar Xabier eta Txetxu'ri, edo obeto esan da, iru'gna. ta lau'garrena erdibana bi'oi. Beste leyaketa orretara aurkestu ziran aureskulari guztientzat be egon eizan sariak. Guztiaik bikain dantzatu eben. Aurrrera mutillak, orain era ederra daukazubeta.

Aureskulari oiek aureskua ederto egiten baekien, etzaben txartuago eusko abestiak abestuten jakin. Auresku leyaketa amaitu-ta gero pozik entzun genion enparantza ondoko edatetxe baten... Ulle luzedunen yekiriak baño bestelakuak ziran euran euskerazko abesti garbiak. Orrelakuak biar doguz eusko gaztiak!

BASA-JAUN

GIPUZKOA

ERRERA

IKASTOLAK

Eusko ikastolan, 73 neska-mutillak, aurtengo ikastaroa azi da.

Leku berrian asi da oraingoz. Etxeburua'ren etxean.

Gabeko ikastola egun autako batean asiko da, aundientzat, eta bertara joan nai dutenak lenbait-len eman dezatela beren izen abizenak. Orretarako joan ditezela egunezko ikastolara, edozein egunetan.

Jakien gañean gera «Hermanoen» ikastolan ere joan zan urtean bezela erakutsiko dutela'an ikasten diran gaiaz aparte, euskeraz itz egiten, nai duanari.

Orain arte estu ta larri dabill euzko ikastola beretzako bear duan tokiarekin eta datorren urterako ia sortzen dan bear dan bezelako lekua, bada garrantzia artzen ari du ikastol onek eta zaiatu bear da berari dagokion lekua sortzen.

Euskal giroa nabaitzen dan eskerroz zaiagaitzen euskeraren alde lan egiten gure nortasunari eutsiaz.

ERRIKO BEARRAK

Errera'n ere, beste tokietan bezela ume asko dira eta nun-nai bañan giago, bada etxadi onetan jende asko bizi da.

Ala ta ere ez dago tokirik aurrak jolasteko.

Auzo au dana etxex eta bidez osatua dago, era ortan egoki dago, bañan len diotan bezela, ez dago atsedan lekuri.

Badago bazter bat, naiz aundia

izan ez, orretarako egokia litzakena.

Lenago arropak garbitzeko lekua (labadorea) zegoen tokia utsu utsi dago, bada etxea bota egin zuten eta bere zegoen tokia alperrik dago oraingoz.

Toki babesa da eta naiz ez leku asko egon bertan'nik uste antolatu litekela «Amara»'n bezela jostatzeko tresna batzuk eta inguruan ezeri-alki batzuk gurasoentzat ume-zai egonaz egoteko.

Ez zait iruditzen asko kostako litzakeria au orrela moldatzea, bada lurra berdindua dago eta gañontze-konponketak errexak dira.

JAIOTZA

Intxausti'tar Xanti'ren emazteak, Goikotxea'tar Isabel'ek aurtzo polit bat izandu du, neskatilla bera. Maria Anjeles izena ezarri diote. Zorionak gurasoeri eta bere aitona, gure adiskide dan Joakin'eri.

ESKONTZA

Lekuona eta Berra'tar Bakarne, auzo ontako neskatill alai eta Rementeria'tar Jesus ezkondu berriak dira. Eibar'en antolatu dute beren kabia. Ez da toki apartekorik zorion arkitzeko eta naiz «tokotik» urrutizoriontsu izan zaitez, Bakarne, zure zenarrarekin.

KORTARA

GAINTZA

Kukurruku Bostaitzeta'ri. Z. A.'ren, azken alean diozuna, ez dago guztiz argi, adiskide. Ez ikusi dana illun, beltz. Argi printzak ere bazeudek. Ara AKATSARI buruz: gure lur zati bat lagun bati itxuran saltzeko ez al dago esgubiderik? Legeak ezin galarazi ori. Erosi duanaren errua ta erantzukizuna da ifloren edo askoren kaltean, eta legearen aurka, gero lur ura erabiltzea. Eta orixe gertatzen dana: saldu zuanak ez gafiña, lur ori erosi duanak iraiñ egiten digu egunero bi edo lau bider ke ta lurrin likitx artetik igaro bearra daukagunoi. Eta Gaintza guztia, danon bidea degu orita. Matrallekoa ematen digu; sudurrekoa, begietakoa, biriketakoa, urdaillekoa... Nazka bizia! Eta orrela, zortzi illabete luzean. Zer lege da ori? Ejenplo ederra, jaun ospetsuok! Gero, zera: «irripal egizu, arren! Mantenga limpia España». Irripar ez, ori par egitea da, aundi ustekoak, txikitatz daukanai. Au diogu Gaintza osoak. Gure txapoen erdiak Billafranka'ra dijozelarik... Ardañ ederrak!

Oraindik geigo: zikinkerik ortaz gañera, suaren arrixkual! Baso eta piñadi ertzetan, nun-nai, letzen degu au: «Peligro de incendio. No haga fuego!». Emen berriz, eunka kamioi zakar-zabor sutan gau ta egun. Eta piñuz inguratuta. Eta piñu jabeak dardaraka. Ijotok su egiten badute olako tokietan, giltzapera, zigorra... Baña emen, ori egiten duten agintariak, ingerutxo erregabeak, ziurki. Norentzat ematen dira legeak?

Gaztediari buruz: Deun Mikelen jaierarako ezereen aztarrenik ez dagoela gazteen artean? Amabost egun auetan ez gabiltzak ba jo ta ke, izerdi-patsetan, jai oiek antolatzen?

Euskal-erriko urretxindor, María Lourdes Iriondo, Xabire Lete'kin etzetorrek ba, beren txio-txio goxoakin gafiñ auk argitzera? Eta, bi izar oiekini batera, Lazkano ta Lizaso bertsolariak, gure lurak jorratzeko asmotan.

Ez bada aaztu: Urriaren lenengo egunean, igandean, azken-pesta, Gaintza'k plazan atsaldako 6'tan: Lizaso-Lazkano, eta, Lete-Maria Lourdes Iriondo; ondoren, Tolosar orkestina zaratatsua gau-erdi ingurua arte. Ordizi ta Zaldibi'tik autobusak gora tabera atsalde guztian. Nun igaroko atsalde bikainagorik? Euskal-giro, jolas-giro, osasun-giro beteagorik ifiñun ez!

Entzun, programa ontaz, BASARRIK esango duana, Donosti'ko irratitik. Ongietorriak, aurrez ta biotzez, danoi.

KUKURRUKUK

IDIAZABAL

UMETXOEN MEZA

Urtero bezela opor aldiak bukatu ondoren eskolak zabaltu dituzte beren atek. Ikastaldi oeri asiera on bat emate'arren lenengo egunean goizeko bederatzi'etan meza antolatu dute ume, maisu eta guraso'entzat. Meza ori erderaz emateko eskatu du maisu zarrenak (au da buru egiten dunak), eta ortarako pega aundirik ez die jarri apaiz batzuek, bañan meza eman zuanak, amarretik, zortzitik gora meza entzuterat joan ziranak euskaldunak ziralatikustean, meza euskeraz eman du. Eskoletan naikoa ez izanda azke-

nik elizako mezatan ere umetoari erdera enbotellatu nai?; au ontzat ematen duan apaizak ere bere antzekoak dirala esan genezake. Erriko eskoletan gure amaxoren sabelatik ekarri genduan izkuntza maitea oñazpiratua eta ilda daukate, eta elizan ere berdin jokatzea nai dute; bañan guk gure amaxori, izkuntzari eta erriari maitasun apur bat azaldu nai diogunok, altxa gaitzen joka bide auen aurka eta egin dezagun «justizia» bear dan tokian eta garaian.

Errurik eta defenditzeko indarrik ez duten, euskaldun umetxoak eraldun biurturik irtetzen dute eskolatik.

EUSKAL JAI ALDIA

Ill onen ogeita amarrean arratsaldeko zortziretan, guraso elkarteko biltokian euskal festa eder bat izango da. Bertan lan egiten dutenak auk dira: Bertsolariak Lopategi'tar Yon eta Azpillaga'tar Yon.

Abeslariak: Iriondo'tar Mari Lurdes eta Lertxundi'tar Benito eta soñu jolea Pepe Andoain. Saio bikain bat emango dute ta euskaldunak ekintza oeri lagundu bearren arkitzen gera.

Y. A.

ATAUN

GUZTIOK IKASTOLARAN BIDEAN

Aspaldian ixilik geuden gure erriko aurtxoan ikastolatatzaz. Izan ere, aurtxoak etxean nabaitzen beren opor-alditxoak igarotzen eta aiek ez ikustean beren ikastolara bidean, pixkabat lo arturik geuden lore ikusgarri onetzaz. Geldi etxi dago erriko «Zerutxu» (Bizkaia'n ala deitzen diote) ori?

Aurtxoak oporketan izan arren, oen utsunea, ikastolako eratzaletzat lanean gogor egitea izan da. Dakigun bezela, euskaldunak ari gera gauz ikusgarri onen estruktura moldatzen. Eta... naiz uda izan, ezin egon geldi. Or izan degu gure andereñoa, ta bere laguntzalea, beste Euskal-erriko andereño guztiakin batera, kurrillo edo lan aldietan. Dana... bere profesoian geiatu edo perfekzionatzearren.

Baita ere, guraso eratzaletak or ibilli dira, udaran zear, ikastola txuzentzen, laguntzaleak ugaritzen... Ikusten degun bezela, ez daukagu bildurrik izan bearrik, gure ikastola ez daukagu lo, baizik bizi-bizirik.

Aurreko urtean baño toki aundia goakin, ume geiagorekin, kurso edo urte-lan egoki batekin. Ez da gutxi. Gure euskerak guztia merezi baidu.

GAU ESKOLA

Eta ezin ixillik utziko degu, onekin bat dijoala ikusirik, erriko Oargi'k, euskerari buruz daramakin programa. Jakin degu, Donosti'an izan diran «Euskaraz ikasi idazten eta irakurtzen «saioetan, ataundar bat ere bertan izan dala. Asmoa denez, Oargi'k aurtengo neguan eratu nai du Euskera kurso bat, gau eskolaren antzera.

Toki ta egunen berri oraindik ez dute erabaki, baña oso egokiak izango dirala diote, eta aurrez oartuak.

Zer egokitasun obegorik, danontzat, gure euskera (ain gutxi idatzi ta irakurri) lantzeko ta geitzeko. Oportunitate au onartzen ez duana duda egingo nuke euskotar ta euskeraren maitale ta laguntzale danikan. Ezer etzaizu kostako juateko borondatea bakarrik. Gazteontzako egokia izaten det neguko lozorroa alaitzearren.

Gazteak aiatu arren, ez pentsa oentzat bakarrik danikan; danok gazte ta zaartzeago, guztiok euskera lantzerat. Gañera, itxaropenez beterik.

JENTIL-BATZA

(4'garren errialdean jarraitzen du)

Zeruko Argia

Zuzendaria:
JOSE IGNAZIO GABILONDO PUJOL

Naparroko-Kantauriko ta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22. Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22: Telf. 26666

ARPIDE-SARIA:

Urtekoa 190 pta.
Atzerrian 265 "

Aidez artu nai bada, galdetu.

Irakaskintza antolatzea

Berriro zabaltzen asi dira gure ikastetxeak, Aurak, gazteak, mundu guziaz, ikaste lanetan sartu da berriro. Gaurko aide onetan, au da nagusitzen ari dan pentsamentua: noiznai, lentxeago edo gerotxoago, ikasi egin bear dala. Ikaste-lana, utzi-eziña baita, aurretan ikasi ez tuanak, aundi eginda gero, lan-orduetatik kanpora ikasi bearko du...

Ezta balio esateak: nik lan egiñaz betetzen det naikoa nere eginbearra. Asko ta askok, ez dute ikasteko aukerarik izan ixikit. Beraz, gutxi edo asko gerora artu bearko du gizonak lan au, nola ta oso zaartu ezta. Eskola ta ikastetxetako ateak zabaldu berri diran sasoi ontan, guziok azterketa au egin bearra degu gero baita.

Len aukerarik izan ezpadet ikasteko, oraindik nere gain dago, nere burua ta gizartea nere alegiñez jasotzen laguntzea. Ta eginbear au leporatzeko, aurrez neu lan ortarako gaitu egin bearko naiz. Guk, euskaldunok, batez ere, euskal-jakintzari dagokion saillean bata besteari zor diogu, gure jakintzan ikas dezakeguna, alkarri erakustea. Gure sail au oso sasi baitaukagu, eta gure erriaren ezjakia zabalik-zabalena agertzen bai-zaigu.

Gure ikastoletan darabilzkiten erakus-bideak, ezagunak ditugu; baiña ala ere, gure aur-eziera lan oiek obeto aztertu ta indarberritu bearrean gaude. Gure ikastola, ikastetxe ta Jakintza-Erakusketaren bidez, zuzen al goaz, ikaslea bere osoan ezitzen?

Abbé Pierre-ren esan ura aztu eziña degu: «Mundu guziak ikasteko biderik ez duan bitartean, zuen Jakintzak madarikatuta daude». Aur guzien-tzako ikastolarik eztegun bitartean; gurasoak, beren aurrei ikasteko ateak istea, naiz atzeratzea, aur oiek janik gabe uztea bezin negargarria dala, ez-takiten bitartean, zuloan sartuta bizi gera.

Irakaskintzak gure artean, ikasleen buruak, jakintza-gaiak buruz ar-razten ari diran artean, gure irakas-bideak alda bearrean gerala, garbi age-ri da.

Jakintza, gizarteko maila guzietara zabaldu bearra degu. Edo-ta obeto esateko, Jakintza demokratizatu bearra degu; guzien eskutan jarri bearko degu. Aide ori gizarteaz jabetzen ari da; baiña lan ori oraindik egosi gabe ta asi-berria dago gure artean.

Jakintza orrek, gaiñera, jakitearen sail osoa jaso bear du; ta jakite ori erri bakoitzak bere izkuntza oiñarri duala eskuratu bearra dauka. Erri ba-koitzak, jakiteari bere izaera apartekoa ezarri bear dio. Ontan gorriarik ar-kitzen da gure irakaskintza. Nolabait zabaldu bearko da irakaskintza au: itzaldi bidez, dala, ikas-aldi bidez dala... Ta au, ez euskaldunen artean baka-rrik; baita emen bizi diran erdeldunen artean ere. Ta azkenengo itza esate-ko, irakaskintza au gure aur eta gazte guzien eskuetan jarri bear degu.

Muskaria'ko dantzariak, erakutsi jatorrenak

Muskaria, (erderaz Tudela), Nafarroa zaarraren erlakistena bezela agi-ri da, lur onen ego-alde muturrean eta Ebro ibaiaren alde bietan zabaldua agiri zaigu mapetan. Erri onek izan du bere edestia, ta beti oso napa-azaldu izan da. Norbaitek jatorrasun au aotan artu zigun. Muskaria Napa-rra ez ote-zan esateraiño eman zuan bere ausardia. Baiña esan orren kon-tra Pensamiento Navarro'n Mendaurrek onela erantzuten digu:

"Mariano del Mazo'k Madril'etik bialtzen dituan idaz-saioetan, uri artako periodikoetan agertu diran bi lan aitatzen ditu. Lan auetan, katalan-izkera ta euskeraren alde ateratzen dira idazleak. Ta aide gozabera au, erdi-alde-aldetik zetorkigun aize murrizaren etetze au, oso pozgarri zait. Erdi-aldeko aize eten-zale orrek oraiñarte, euskerari ta katalan-izkerari bere lur ontako jatorrasuna ezaipzion aitortzen.

Askotan bestela uste izan arren, Espaiña'ko zenbait "intelektual" gure iurraldeetako korapilloen arduran agertu izan dira. Guziok alkarrekiko lagunarte girotan bizitzea, Espaiña'rentzako gertaerarik pozgarriena gerta ditek.

TUDELA, ERAKUSGARRI BIZIA

Oraintxe asko ezala, Bidasoa'ko Bera'n ospatu dan euskal-aurren sari-keta aitatzen nuan, nere idaz-lan batean. Jai ori Principe de Vina'koak antolatua zuten. Ta jai aretan, akats bat somatu genduan: akats ori, Tudela'ko dantzariak ez agertzea izan zan. Auek emango bai-zioten jaiari gerorako si-llu ta iraupen-uste osoa. Nafarroa'ko ego-muturrean ditugun dantzariok, gu-re erriaren bizitasun agiririk ederrena izan baizitekean.

Etxean jaiotzatik euskeldun etorri diranak baiño askoz agiri biziagoa ta etsigarriagoa ematen dute, Muskaria aldean euskera ikasi duten taldeak. Auek askoz sari aundiagoa merezi dute. Gure erriaren itxaropen eta eskei-nik ederrena bai-dira.

MUSKARIA NAPAR-NAPARRA, EZ DEZAGUN AAZTE

Agian, gure-gurea dan uri onekin, ez gera bear bezela portatu. Gure ajolagabekeri ortan, bear baiño geitxo luzatu ditugu, Iruñe'tik Muskaria'ra bitartean ditugun larogetaka kilometro oiek. Baiña ala ta gueziz ere, Tude-la beti napa jator agertu izan zaigu, bere neke-alditan ere bero.

Entzun dedanez, idaz-lan batean, Muskaria'ri bere napa-izatea ukatu diote. Andik egunbatzuetara, Muskaria'n nintzan. Ango kaleak arakatu ni-tuan, eta an aritu nintzan Foru-Enparantzatik Katedral inguruko kale es-tuetan, agiri diran euskal-idazkunen irakurtzen. Abizenak ez dute agiri ziurrik ematen. Barneago zulatu bearra zegoen. Arabearen eraso nagusitu zanean, aien laguntzaille gertatu ziranak, beren abizenak aldatu egin zi-tuzten, arabitar aidea artuaz. Ala, adibidez, egin zuten Beni Qusi'tarrak. Ta gerora, asko ta askok beren abizenak erderazkotu egin zituzten. Muskaria'ko nere lagun batzuekin itzezin nuan. Ta aietako gazte idazle batek, au bota zidan:

—"Euskotarrak ez gerala? Orduan, zer gera? Esan ori ustel uzteko, kondaira-liburuak zabaltzea besterik ez da bear. Esan merke ori galtzeko, edesti-liburu bat naikoa degu".

EUSKAL PESTETAN

Perez-Arregi jaunaren itzaldia

JAUN TA ANDRE AGURGARIAK:

¿Zer dala-ta azaldu naiz ni toki on-tan? Euskal Festak dirala, bearrekua dala norbaitek pregoia egitea, auke-rakoa naizela, ez dala egokia Alkate Jaunari ezetz esatia; alako moduko arrazoiakin azkenik ekarri naute. Eta ara emen.

Baia ni urtetan geiegi aurreratua nago, eta egiteko auek gaztien egin-kizunak dira; oiek etorkizuna begiz aurrez daukate; nik berriz antziñako gauzak gogoratzen naiko lan. Ala ta guztiz ere, kontu zar oietatik balite-ke zerbait gazteak ikastia. Itxaropen onekin beñepin etorri naiz.

EUSKAL FESTAK. Ez dira orain-goak. 1.894 garren urtian Diputazioak jarritako Festak. Baian urte batzuk lenago festa oien antzekoak ekarri zizkigun. Prantzik Jaun Agurgarri batek: Abadiko Ontoniok. Endayan, mendi tontor batian, itxaso zabala aurrean duala, jauregui eder batean, orain MUSEO OBSERVATORIO, bizi zan. Gizon jakintsua, Diplomatikoa, munduko alde guztietan ibillia.

Ba, Jaun orrek euskal festak len-bizi Urrufian, Saran, Donibanen egin zitun: gero emen, Urnieta'n, Duran-go'n eta azkenik 1893'an Azpeitia'n.

Mutil koxkorra nintzan, baian on-do gogoratzen naiz nolakuak izan zi-ran. Larunbatian, Artetxe-neko ingu-ruan bildu giñan asko ta asko, txiki ta aundi, eta Jaun ari, bere emazte eta lagunekin kotxetik jetti ala, kan-tatu gefizkion bertso abek:

Agur gure biotzeko
Aita jaun aundia
Abadiko Antonio
Aitorren semia
Zurekin postutzen da
Azpeitiko erria
Zerlako euskaldunen
Aln maltagarria.

Aprika-tar belz eta
Ijitotarretan
Brasilko erreñuan
Europakoetan
Zure jakinduria
Egonda loretan
Maltagarria zera
Guretat benetan.

Pozturik aditu zituan gure kantak eta gero gurekin bat egin da denok GERNIKAKO ARBOLA abestu gen-duan.

Iru eguneko festak izan ziran. Pozkarriak. Premio edo sariketak os-patsuak. Baita ere jolasak: korrika-lariak, aizkolariak, bersolariak, pelo-ta partidak, irrintzilarriak, dantza-riak. Izan giñuzen antzokiak ere, bai-ta Orfeoia.

Gero, 19 uritan, txandaka, izan gi-ñuzen Diputazioak ospatutako Festa oiek. Ondarrabikoak azkenak 1925'an. Tolosan berriz 1942'an. Andik ez-kero, 25 urte auetan emen Donos-

ti'n. ATRACCION Y TURISMO dei-tzen zaion billera zuzentzale dala, Ayuntamiento, Diputazio, Amigos del Pais eta Probinziko eta Donostiko CAJA DE AHORROS edo Aurre-ski-kutxa lagun dituala, Festa oek ikus-ten ditugu.

Festa oietako bi eginkizun aurre-nak: gure izkuntza indartzea eta ba-serri eta baserritarren irabazi eta onbidea pizkortu eta zirikatzeta. Or-tarako premiyo aundiak aintolatu zituzten; euskeraren lanetan zebil-tzen idazlariantzat eta bel eta zezen ederrenak eta basaldi onenak ingu-ratzen zituenentzako.

Aldi artan, gure euskera lotsaga-ri zebillen. Idazle batzuk alderatuta, geienak liburuak ateratzen zituzten arduragabe erderazko edo prantzes-ko itzak artuaz. Gezurra dirudi: baiña dotriña zar batian ikasi giñuzen amar MANDAMENTUAK; MISERI-KORDIAZKO OBRAK, PEKATU KAPI-TALAK; oetan zazpigarrenak bakar-rik euskerazko izena zeukan. San Iñazion marchan oraindik ere abes-tutzen degu: JESUSEN KONPANIA FUNDATU TA ARMATU, TXISPAS ARMATURIK eta beste olako. Pello Josepen kantak aditzaekoan, Pellon emaziaren PESADUMBRIA eta ES-PERANTZA aitu bear. Xenpelar be-rak, bersolari, puntara ta ziri-zalea ospatsua izan arren bere bersoak erderazko itzez betentzen ditu. Ara Balentin Berriotxoan bersoak nola asten diran:

Milla zortzireun Iruigelta
Au zazpigarren urtia
Kristo zerutik jatxi zanetik
Oneraño bitartean.
Iru Obispok pasatu dute
Martirioaren tranzia
Penagarria izan da oien
Munduko errematia.
Salbajietan kumplitu zaio
Eriotzako plazua.

Baian itz garbitzalleak ere sortu ziran. Nik aurrea auita Jesuita bat da, Aita Arana, azkoitiarra, Loyolako prozezioetako kanta berriak ipiñi zi-tuana. Ondo politikak. Ara:

Alkarren leian begi zorrotzez
Iraurgiko ibar edira
Izarritz aundi Oñaz eta Arauntz
Zeudela atsegin begira
Loyola etxeko argietara
Lareun urte badira
Euzki berri bat etxe gañian
Zebillan gira ta bira.

Euzki berri au Inazio da
Loyola etxeko semia
Daukanak bere mirariakin
Mundu guzia betea
Jesukristoren soldadu aundi
Buruz ain paregabea
Jesus beraren bandrapeko
Gizaldi bildu zallea.

Orrek aitortzen digu larogei urte abetan zenbateraño irakaspena euskerak iritxi duan, idaztietan be-ñepin.

Euskeraren txukuntasun ori irix-teko, gure idazlariak eta olerkariak kemen aundiz, emen Gipuzkoan gal-dutako itzak, Naparrua'n eta Biz-kaia'n irau diranakin ordaintzen di-tuzte, eta oietan galdutakoak guria-kin.

Orrezaz gañera, itz berri zaleak ere izen ditugu. Euskeraren sustra-tik artutakuak onenak. Diputazioan ikasi giñuzen esaten LENDAKARIA eta BILLERA, Presidente eta sesio-nen orde. Ori errexa zan.

Erbesteko izkuntzatik artzia, oso urrutikoa bada, alferrikeko lana. Itz berriak buruan sartzeko modukuak izan bear dute. Yoseba, Kepa ta Kol-dobika kaleko izkuntzan beti Joshé, Pello eta Luish izango dira. Urrutiz-kiña, ondo asmatua izan arren, tele-fono geldituko da: Badira itz batzuk suerte onekoak, ¿Ba aldakizute nola esanlitezken euzkeraz OPTIMISTA eta PESIMISTA? Azkue apaiz jaunak bi itz egoki erabiltzen zitun: BAIKO-ARRA eta EZKORRA.

Erderaz, prantzesaz eta ingelesaz, telefono, telegrafo, aeroplano eta abar, latifietik eta grekotik itz oek artu dituzte. Guk ere ortik artzeko eskubide berdiña daukagu. Denbo-riakin eta erabiltzeakin euskal tan-dera artuko dute. Gielago gai ontan jarduteko betarik ez det.

Gaurko idazlariari, olerkariari eta radioz iztuan zorianak.

Zuekin ez da euskera galtzerik. Baia ez da ori naikoa. Goikuen la-nekin batera, bekoa ere bear da.

Euskerazko irakurle gutxi izaten dirala esan oi da. Ba euskeraz ira-kurtzen erakutsi biar. Elizako liburu egokiak atera dituzte, eta oien an-tzeko liburu txiki, kondaira eta ipui-dun, eta kantadunak ikastetxietan umeai artu eta ibilierazi egin bear da.

EUSKAL FESTA aien bigarren egi-tekoa baserri eta baserriten alde alegiña egitea zan. RAZA SUIZO PI-RENAIKA izenarekin sortu genduan kasta berri bat. Bere beia esne, aragi eta lanerako sasoiak alkartzen zituana. Zestu'tik asi, jo Azpeiti'ra, ta Errexil eta Bidani'tik Tolosa'raño, eta jo Azkoiti'k Goyeri'ra ta, probin-tzi guztian zabalduzan ASOCIACION DE GANADEROS deitzen dan billera aundi batek Madrinen antolatu zi-tuan premiyo aundiak. Au juan zan gure Diputazioa bei ta zezen mar-dulak zeramala. Etxetxo apañi jas-o-tako batera. Iru mikelete atarian. Etzan norena zan galdetu bearrik.

Ikuslariak Errege, erregearen pa-milia, Ministroak eta aundikiak. Ga-ñeuntzian millaka. Danori bere bis-tan eraitzako erreberoa ezkiñi, eta askok eran ere bai.

Sari asko ta ederrez josita etorri ziran etxera Diputazio eta gure ba-serritar bikañak.

Gai ontan geldi xamar geratu ge-ra. ¿Baserria galtzeko arriskuan al gaude? Ez orrenbesteño.

Uriak aunditu ta zabaldu dira. Pa-brikak nun nai sortzen ari dira, eta baserriko neska-mutilak kalera jo-tzen dute. Len etzan alako konturik; ez beñe bein kantetan.

Baserritarrak gera gu
Ezin kentzake ukatu

Kalian daude bi gauza
Guri gustatzen zaigunak
Ogi txuri biguña eta
Ardo txuri goxua.

Ala ta guztiz ere:

Baian kaletarrak bezin ongi
Sofua jotzen de gu.

Itxuraz, oekin beko aizerik etzuten atsegin. Denbora aiek juntziran. Oraingo bizimoduak gauza berri as-ko eskatzen dizkigu kaletarrak eta baserritarrak.

Baserriak berritu; oso urrutikoa kendu edo gutxitu; Fraisoro eta Za-baldegi-moduko ikastetxeak uriko auzoetan jarri; maitarrak baserrien jabe egiteko errestasunak eman, ola-ko neurri gogoz ipiñaz, baserriak iraungo du, eta gure izkuntzan eta oitura ederren gorde zale izango da. Ori bear degu: EUTSI ETA JARRAI. Eta zuek orain nere utsak eta gaiz-ki esanak barkatu, Jaunak.

MENDAUR

GIZONA, NUN? GIZONA, NOR?

Ventoux garfian gizon bat il da.

Andik lau egunera gure izparringietako batek, Hoban'ek esanak bezela —auskalo esan zutuan edo ez, baña gure asmorako berdin da— itz auek zekarzkin:

«Gure laguna jun zala lau egun pasa dituk; gertatua aazteko garaia diagu».

Gizon bat il da. Gizonaren erakundeak, organizazioak berak zapalduta il da. Orain, nunbait, egin genezakegunik onena, leen bait leen gertatua aaztea da.

Gizon bat il da. Oraindik urte gutxi dirala, beste bat ere antxe gelditu zan il zorian: Jean Mallejac.

«Performance» izenean gizonaren gorputzari gelegierak eskatzen zaizkio. Ta gizonak, gizatasun osoak pot egiten du, gizonaren azpian.

Gizonak egindako tresnak berak iltzen dute gizona.

Antxe, kizkurtuta... Atxurrean ari zerala satitxu bat arkitzen dezunean atxurrearen golpeak jota aurreko anak erlijio antzeko itzik gabe, karretera garfian... Antxe ikusi nuen gizona... bazterrean negarrez ari zan kamioi-zaleak zuala kulpaa.

Kulpa? Nork kulpa?

Bai kapitalisten eta bai komunisten lantegietan eguneroko ogia da gizonak ilda gelditzea: erreta, egosita, zapalduta...

Gizona... Nun dago gizona? Nor da gizona? Bere el-tzetxoarekin lanera dijoana? Estrukturen azpian lotuta jokatzen duan bezela baizik jokatu ezin duan injenieroa?

Nor gizona? Emagalduen merkatura atera berri zaituzuen neska gaztea? Turismo jaietan emakume-usai-zaleak erregin nonbratu zaituzuen arpegi polita?

Gizona...? Nun gizona? Gizona nor? Zure amairu urtekin, udarako txorabioa dala bide, nexka bati zure azia eman diozun mutilokorra?

GIZATASUNA GALDU EGUN DEGU. BERE BILLA ETORTZEKO OTS-EGITEN DIZUT.

Bein batean, antziña, Diojenes izeneko bat, krisellua piztuta, eguadiako argitasunean atera omen zan gizonaren billa. Jende-pillaren tartean ain zalla baizan gizona arkitzea.

Andikan bost gizaldia eman zitzaion erantzuna. Pilatosek Jesus bere aurrean jarri ta esan zien: «Emen, gizona». Jakiña, Pilatos, bere itzen almenaz etzan kon-turatu.

Udara garaia, jende berria ezagutzeko egokia da. Orregatik, neu ere gustora irtetzen naiz kalera jende billa.

Bitorin ezagutu det. Gizon altuba, pauso aundiakin ka-leak korritzen ditua. Izenez Domeniko Conti. Italiarra. Turin'en udalkide edo konzejal dana. Piamonteko Go-tzaien konsellari prakaduna.

—Ni bokazioz filosofoa naiz —esan ziran elkarrizke-ta bizian— Baña ia Eskola Profesional baten buru egin

naiko nuen galdetu ziran nere agintariak. Neretzat uko aundi bat izan zan. Baña pozik nago. Uste ez nituan lu-rak erakutsi dizkit gure Jaungoikoak bide ortatik.

—Etzera orduan zure buruaren jabe ala?

—Ez. Baña ori neuk ala nai ta. Instituto sekular ba-ten buru naiz.

—Ta, Euskalerria ikustera etorri zera...

—Bitori ta Bilbo'tik besterik ez naiz pasako. Ez naiz erri ta etxe politak ikustera etorri, ori ere gogokoa izan arren.

—Zer ba...

—Bilbo'n eta Donosti'n bai baditugu gure arteko tal-de batzuek. Oiek ikustera etorri natzaizu. Beti gizonen billa ni. Etorkizunari begira. Gañera, talde auek, jaio be-riarik ditugu oraindik. Donosti'ko taldekide gelenak lan-gileen semeak izanik, lana ta ikasi egiten dute. Bilbo'ko geienak Unibersidadean dabilta. Deusto ta Barakaldon talde berriak asiak ditugu.

—Ta zuek dakarkiguzuten ideologia ondo etorriko zai-gula uste dezu...

—Begara. Ez da lenengo aldiz zuen artera natorrela. Bitan izana nago Donosti'n. Bilbo'ra bigarren aldiz nator. Eibar'tik pasa naiz. Zuen Ulgor miragarria ezagutzen det. Turin'en bertan ezagutu nuen eta gero Mondragoi'ra etorri nitzan ikustera. Zuen arpegietan, besterik ez ba-nekust ere, igartzen dizuet izugarritzko muga-ertzean za-biltzatela. Emendik amar urtera beste erri bat zerate. (Auek esatean sutu egiten da Conti) gizona salbatzeko ideologi sendo ta indartsu baten bearrean zerate. Be-gira, nere erria, Fiat'en azpiko erri aundi bat da. Indus-trializazioa aurrera dijakizuela, gizonaren nasaitasuna, nekea, ezin irauna, izugarritzko indarrarekin azalduko da. Gizona salba zazute. Ta... GIZONA, GIZONA KRISTO DA. Kristok gizona barren-barrendik askatu du. Baña Kristo ez da barruko askatasunerako eredu bakarrik. Baita kan-porako ere. Bera gurutzetan zintzilik ikusten degunean, ulertzen degu gizonaren balioa. Bera, Jaungoiko izanik, gizona salbatzearen, —baña ez zerurako salbatzearen bakarrik baita mundu ontarako salbatzearen ere— zin-tzilik badago, berak azaltzen digu, makina ta diruaren gañean GIZONA DAGOLA. Esan nai digu, aurrerapenak ez duala ezertarako ere balio, gizonaren aberastasunik sakonenak ulertu ta erradatzan ez baditu. Bera, gizo-na askatzearen, odol-ustu bazan, zer egingo ez degu ba gizon zapaldu onen alde?

—Bai, barkatu baña, ikusi det gabaz ere lanean jar-duten zerala.

—Izan ere, bizitza bakarra ta laburra baida. Gizona-ren alde egin bearra berriz...

An utzi bearra izan nuan, bein eta berriz, aon «l'amore di Gesu Crocifisso» zuala.

Baño, ikusi nuan ezkerotzik, berarekin bat eginda bizi naizela deritzait.

Euskalerrian ere profetak ez ditezela falta gizona sal-badezagun.

YOKIN OTAEGI

GAURKO JAINKORIK GABEKO MUNDUA

Italia'ko Ekintza Katolikuko Lagunak, Albano'ko errian Bille-ra bat izan dute astebete osoan. Billera orren gai-maiña, "Jainkoa, gaurko Teoloji-burutapenetan" izan da.

Paulo VI'garrenak, berarengana artu ditu Aste ortako lagunak, eta gure egunotako "Jainkorik-eza" aitatu die bilduei. "Au da, —esan die—, gaurko gertaerarik astunena".

"Gaurko aidea oso aukerakoa da izan ere, —jarraitzen du Aita Santuak esaten—, Jainkorik gabeko mundua onartzeko. Gaurko Jakintza-giroa Jainkoa ukatzekoa da. Aldi batean, gizonaren ule-giña, gaur batera ta gizonaren goi-maillara zuzendua zijoan be-zela, gaur Jainoagandik urrutira aldentzen saiatzen da gizonaren Jakintza-sailla".

Bide onek, gizonaren guñeko izaki bat onartzera eraman bea-rraen, Jainko orde, gizona bera izadiko nagusi jartzera erama-ten du.

Onela, len gizonari bere gañeko beste muga ta Jainko bat erakusten zitzaion bezela; gaur, berakako bide galgarria erakus-ten zaio, gizonaren barnean geldituz gure jakite osoa. Bide onek, gizona Jainko aitortu ondoren, utsera ta ondandendira darama gu-re lengo sinismena.

Batikano II'garrenko "Artzai-Konstituzioak" Eliza gaurko mundu ontan nola agiri dan adierazterakoan, gaurko Jainkorik-eza ere aztertzen du bide batez. Onela erakusten dizkigu, gaitz onen sustrai ta erak.

Eliz-Batzarrak, ezta ontzat ematen aide ori, baña Jainkogan-diko urrutiratze orren iturriak agirian jartzen dizkigu. Ala dio, gizadiak Erlijioen kontrako jai-aldi bat izan duala, ta Kristautau-sunaren aurka batik-bat. Ta ori, ez gutxi, kristauon erruz sortu dala esaten digu.

Izan ere, gure artean kristau-erakutsia ezta bear bezelakoa izan. Ta ortik sortu da burruka bizi bat, kristauen siniste ta bi-zibidearen artean. Kristauok ezaigara askotan agertzen gure bi-zijokaratan, gure sinismenak eskatzen digun mailla ta zuzenta-sunean.

"Kontura zaitzete, —dio Aita Santuak—, nolako gizon-itxura-ko ta aur girokoa dan, askotan sortu degun Jainkoaren burutapen eta ezaguera". Jainko-sinismena, mesede aundi bat degula kontu-ratuaz, saia gaitzen, gure bizi-jokiera ta sinismen onen artean burrukarik sortu ez dezagun. Jainkoagandiko sinismenak, gure bi-zitzan berebiziko ondraitasuna eskatzen bai-du gure aldetik.

Kristauon Jainkoa, ezta lañoetan guregandik etenda bizi dan nagusiren bat. Oso besteraka jokatu zuan Jainkoak. Gurekin al-karrizketa biziagor sortzeko, mundu ontarako bidea artu bai-zi-gun, gure aragiz jantzi ta bere erakutsia munduan zabaltzeko. Aren bizi ta eriotzak gure galdera guzientzako erantzun erabakia du.

Lurreko Jakintza ta azterpenak, ez diote gizonari aseko bere biotzean duan neurrik gabeko egarria. Orregatik, mundutarren "Jainkorik ez da" deadarrari, "Jainkoa ba-da" erantzuten dio Paulo VI'garrenak.

Lan nekeza kristau jakintsuena, bide okerra artu dutenen iz-kera ta burutapenak aztertzea. Gizonari bere uste guzien argi-bidea eten baidiote. Ta gure biziko poza ta gerokoaren ametsa deseginda, etsipen beltzean margildu gaituzte sinisterik gabeko lainoetan.

Kristau jakintsuen egitekoa or dago: gizonari bere bizi-joka-eraz argi-bidea zabaltzen eta itxaropenezko beste bizitza baten ustea sendotzen. Onela gure bizi ezta deusezten, baizik eta go-ragoko ametsaz argitzen.

EUSKAL ERRIETATIK

ERRENDERI

ZERGATIK?

«Discriminación» erdel-itx orrek zer esan nai du? Galdetu zidan ne-re neskato txikiak.

—Estatu edo erri bateko jendeak ez berdin tratatzea esan nai du itz orrek.

—A, bai, Ameriketako beltzeri egi-ten dioten bezela? erantzun zidan.

—Ez dezu Ameriketaraño joan bearrrik, maite, orrelako ez bearrak eta zuzentza edo justizia'ren aurka-ko egintzak arkitzeko.

Ara or gure ikastolak, ezin bizi-rik, inñungo laguntza ofizialik gabe. Zergatik? Erderaz erakusteko diru-tza ikaragarriak ematen ditu Esta-duak, euskera eta euskeraz ikasi nai duten umetxoak Estatu orren bar-ruan bizi dira. Umetxo oien aita-lanera egunero joaten dira, denda edo industri'rik ba-dute zergak zin-tzo ordainduaz Estatu orri jaso ta eusten dute. Gaur umetxo diran oiek mutill egitean, erderaz ikasten dute-nak bezela —Aministrazio ta legepe berean daudenez— soldadutzara joan bearko dute. Zergatik orri or-re-la dala erderaz ikasteko erreztasun guztiak eta euskeraz ikasteko lagun-tzarik ez?

—Ori da beraz «diskriminazioa»?

—Bai enetxo, ori dezu erdel-itx orrek esan nai duna. Baita ere dis-kriminazioa edo berezketta da, gure erritik urruti ez dagon beste batean gertatutakoa. Baserritar bat idazkari edo sekretarioagana joan eta euske-raz mintza zitzaio-lako, aren eran-tzun ura: «Vuelva usted por aquí cuando aprenda a hablar en cristia-no». Oro ere berezketta da, maite, eta beste zerbiat ere bai. Ba-dirudi Ameriketako beltzen eta zurien ar-teko arazoak —arazo tristeak— ai-pa nai ditugula, emen etxean, danen bistan, gertatzen diranak izkutatu nai ditugulako.

—Ulertzen det, aita, neskatoak erantzun zidan.

BATZORDE BERRIA

Fatima'ko Ama'ren parroki-batzor-de berria izendatu dute. Aukeratuak izan dira: Luis Elberdin, lendakari; Jose Antonio Laskoaga, ordeko eta Juan Jose Zabalazuzola, idazkari. Lan asko egin!

ZABALEGUI

Izen aundi ta merezia artzen ari da baserritarren artean «Zabalegi Ikastola». Baserrian bere bizi-ia gaur bear duten neska-mutillak bearraldi aundia dute bere ikasketak egiteko. Ara or «Zabalegi». Or ikasiko ditu-

zute ortarako bear dituzuten guz-tiak. Prantzi ta Itali'ko antzera «Za-balegi» ezarria dago gurasoei beren seme-alaben ezketan laguntzeko.

Baserritarra! Semea edo alaba de-zula, eman beroekin izena Aurrezki Kutxa Munizipalaren sukursalean. Baserritarren edozein Elkarte'tan edo Erretore jaunari.

PEÑA PERURENA

Urtero bezela, Elkarte onek Urri-lla'ren 7'an egingo die bixita San Juan de Dios'ko Gaxo-Etxean arki-tzen diranei. An joango dira, gure txirrindulari gorengoak diran, Txo-min Perurena ta Luis Otaño ume-txoei erregaloak ematera. Zuk, ira-kurle, gaxo oientzat zerbiat eman nai ba-dezu, eraman ezazu «Bar So-mera» edo «Paki Goxotegira». Ume-txo gaxoak eskertuko dizute.

ANARBE

SORALUZE (Plasentzi)

Kalonje'ko auzoan bizi diran biz-tanleak (orain dira iru illabete) Uda-letera idatzi zuten eskari bat, esa-naz inguru ayek ez daudela bear di-ran bezela bukatuta.

Baita erantzun ere laister. Baño egunak igaro ta egunak etorri, orain-dik ez da esertxo ere egiñ.

Ez degu eskatzen egun batetik bestera dana apainduta ta bukatzea; baño bai umeendako dagon arriskua kentzea.

Lenbizi, zubiko baranda bear dan bezela jarri arazi eta ondoren ill-er-rira egin dan bideko ormako bara-da. Nork agindu bear du arrisko oyek kentzeko?

Lenago esan genduan bezela, ume-ren bat eroritakoan (iru erori dira) ta zauritutakoan, orduan laisterkak izango dira. Gogoan artu zazute Udalgizonok, aitatu ditugun tokiak, oso arrisku aundiyan daudela.

KARAKATE

FUNCOR, S.C.I.

Benetako baserritarrak bear dituzten MAKINAK:

BIRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE

ZERRA - URAGA - URASKA

Europa'ko aurreraldeuni'k onenak, amengo nekazarietaz

ADI TA OROI EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya 114

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora po jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gadera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

HERNANI, 4

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERRIAK ETA GIZONAK

nazio-arteko-unea

NAZIO BATUEN BILTZARRA

RIKARDO ARREGI

Ez ote dira Nazio Batuak etsipenera iritxi? Oi den bezela biltzar jenerala da aurtan ere New York'eko urian arkitzen den organizazio ontan. Asmoz nazioa indikoa den organizazio au estatu batzuen menepean dago. Estatu Batuen eta Sobietikoen Batasunaren menepean. Bi oiek gabe ez baidago erabakirik artzeko modurik. Are gehiago esan ditzake: uste den baiño gehiago Estatu Batuen eskutik dagoela. Onek mundu guztiko herri iritzia bere kontra badu ere zenbait gobernuetan presio indartsua egiteko modua ba du. Orrela esplikatzeko da Komunisten Txina Nazio Batuetan artu edo ez botuetara ateratzen danean, ori gerta ez dedin Estatu Batuak behar aña botu biltzea. Israele'ko gerla kondanatu nahirik auzia Nazio Batuetara sobietikoak eraman zutenean ustebaiño errezagot gertatu zen sobietikoen rikuloa. Auek frantzesen laguntzan baldin bazuten ere ez zuten erdietsi Frantzia'ren menepean egondako zenbait gobernu afrikanoen boturik bereganatzerik izan. Ez da arritzekoa, gobernari oietan askotan C. I. A. eta Estatu Batuetako gobernuak Frantzia'renak baiño indar aundiagoa izan delako.

Iragarren munduak bere posibilitaderik aundiena bezela ikusi zuen Nazio Batuen organizazioa. Baiñan itxaropenaren garai aiek modatik pasa ziran. Zein dira gaurko auzi garrantzidunak Nazio Batuak konpontzeko moduan daudenak? Vietname'ko gudua? Eguzkialde urbilleko arazoa? Ez. Ta oiek dira garrantzitasun aundiena dutenak. Ba dirudi auzi txikiak bakarrik konpontzeko egiñak daudela ta beste ezertarako ez. Ala ere etsipena erabat kaltegarria izan ditzake. Erabat mehea bada ere posibilitadea ba dago. Bertan egiten diran solasak ez dira erabat alperrikakoak eta, besterik ez bada ere, xede baten irudia izaten jarraitzen duen bitartean zerbaitearako balio duela esan behar. Baiñan utopian eori gabe.

Derrigorrezkoa da lehendabizi Komunisten Txina'ri sarrera osoa ematea, au da, Segurantzako Biltzarrean behar duen lekua ematea munduko beste lauekin batera ta Formosa aparteko nazio bat bezela ezagutzea. Beharrezkoa izango litzake baita ere, behar bada, lekuz aldatzea ta Ameriketatik neutralidadera ekartzea, nazioaintasuna sendotzea etab.

KOREA: HERRIALDE AHAZTUA

TOMAS LEIARISTI

Zenbat aldiz azaltzen da egunero-ko da geunero-ko ta aldizkarietan Korea'ren izena? Gutxi. Izan ere apenas inoiz irakurtzen dugun bere izena. Ondo illak dirudite Korea'ko arazoak, bertako gerlak, egunero-ko ta aldizkari guztien orri gehienak betetzen zituen garaiak. Geroztikan Ego aldeko Korea bakarrik izan da noizean bein berrilarien solasean ibilirik Korea'ren izena gogoratu erazi duena. Lehendakari berriak egin behar dirala, elezioetako tranpa frogatuak, Ego Vietname'ra soldaduak bialtzea etab. Izan dira Ego Korea berriro aitatzea derrigorrezkoa egin dutenak.

Ego Korea. Izan ere Korea, Alemania ta Vietname bezela bi dira, bitan banatua dago. Zintzoak leku batean eta gaiztoak bestean elkarren kutsua artu dezaten. Gizon zitalak iparrean edo eguzkialdean, onak egoan edo mendabalean. Nazioaren batasuna gerorako, auskalo zer luzera izango duen, ez baidu berezko noizkorik. Vinpleki mintzatuz onela sortu ziran Ego ta Ipar Vietname. Ta Ipar eta Ego Korea gerla gogor baten ondorenean.

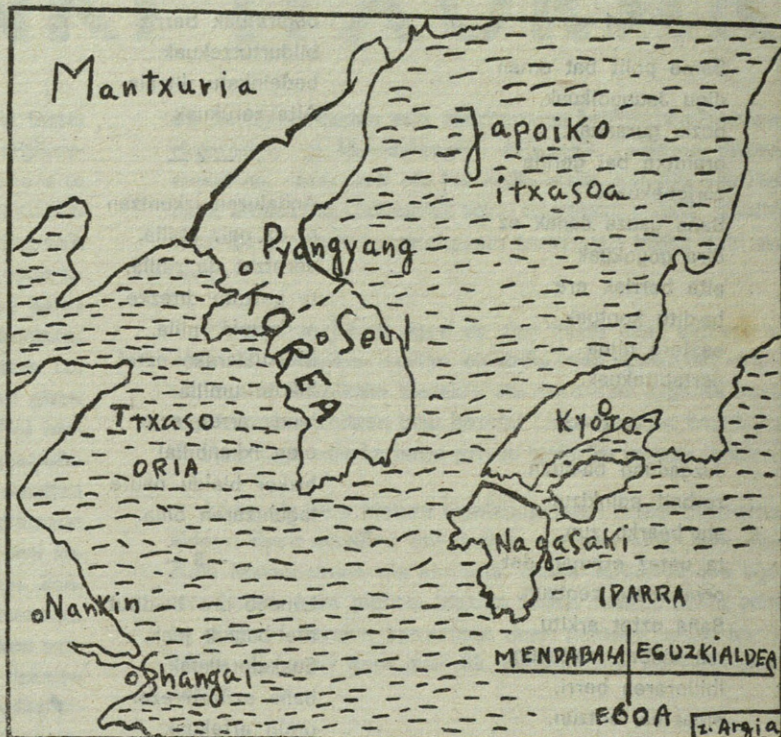
Korea'ko gerla oso bortitza izan zen, bere baitan zeramatzin inplikazio guztiegatik. Oraindik jaio berria zen Txina'ko Errepublikak Herrikoia (Komunisten Txina'k) parte zuzena artu zuen gerla ortan eta orduan Mac Arthur jeneralak Txina'k etorkizunean izateratu zezakean indarra izateratugaitza izan zedin Txina bonbardeatzea proposatu zuena. Truman'ek, garai artako Estatu Batuetan lehendakari zanak, ez zuen onartu proposatze ori ta orregatik Mac Arthur jeneralak bere burua makurtu behar izandu zuen.

Gerla otzaren garai gogor eta latzenetan gerla bero ta garrantz bat izan zen. Gerla onen bukaeran sortu zituzten Ego Korea ta Ipar Korea. Sozialista au parlamentadun demokrata bestea.

Ordu, ezkerotik astinduagoak izan dira Ego aldekoaren egunak Ipar aldekoarenak baiño. Auen problema audienak sobietiko ta txinoen arteko eztabaidak eta asarreak sortutakoak izan dira. Ego aldekoak bizitza astinduagoa izan dute ordea. Lehendabizi, Sygman Rhee, Korea'ren askatzaillea ta antikomunismoare kapitaina, bota zuten gobernutik. Geroztik ez dute pake aundirik izan bere arazoetan. Demokrazia, parlamentarioa noski, ez da sendotu, ge-

Bi semedun senar-emazteak
20'tik 40 bitartean
serbitzaria nai du.
Bearrezkoa euskeraz jakitea.

Muelle, 3. — MOTRIKO

ro ta gehiago argaldu baizik. Gaur diktaduran bizi dirala esan ditzake. Maiz izaten dira unibersitarioen manifestazio gogonak. Gogoratu besterik ez dugu Japoi Korea orain ogei urte arte menperatuta eduki zuela — ta Ego Korea'ren artean tratatu bat izenpetzaroan sortu ziran istillu ta zalapartak.

Bestaldetik Ego Korea amerikanoen giroan dago. Orrekin amerikanoen esanera dagoela adierazi nahi dut. Amerikanoak ba dituzte soldaduak Ego Korea'n eta auek ba dituzte soldaduak, eta dextente gainera, Ego Vietname'n vietcong'eri gerla egiteko.

Ipar aldeko komunista partidua luzaroan Pekin'en giroan bizi izan-

da. Baiñan azkenean lokarri ortatik libratu du bere burua. Pekin'en girotik atera baldin bada ere, ez da orregatik Mosku'ko girora joan. Askatasuna aukeratu du. Ez da sozialismoa pasotzen legundu, ortarako bide berrien billa asia da, jasotze ori jatorragoa izan dedin.

Nazio-arteko komunismoan polizentrismoa sartua da. Lehengo egun batean «La Habana'ko gizonak» izeneko artikuluan, orri ontan, castrozaleak Ego Ameriketa'ko zenbait partidu komunistekin asarreak aitatzen ziran. Ipar-Korea'koak eta Ipar Vietname'koak dira Cuba'koen adiskide ta lagun aundienak. Orretatik zenbait puntu argitzen dirala uste dut.

Nork KUKURRUKU!!!

Ollarrak

ollotegian?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10 Urrut. 17751 Etxekoa 22700

DONOSTIA

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros
Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak.

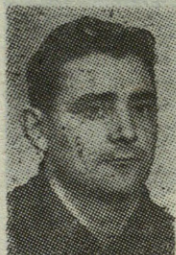
Beste edozein markakoa baiño
lru aldiz berriago ta gaurkoagoa

inter
radio tv

Saltzaillea:

CENTRAL DE MATERIALES ELECTRICOS S. A.

Ordaintzeko erreztasun aundiak

BERTSO BERRIAK

Neuri gertatua

— 1 —

Seme polit bat eman digu Jaungoikuak, pozik gurasuak, oraintxe bai gerala zorionekuak! Baña gauza danak ez dira gogokuak alta berriak ere ba-ditu kontuak, esatera nijua gertatutakuak.

— 2 —

Juzgadian ba-nuan zerbait eginkizun ala bearko zun, ta ustez eraman det orrenbeste zentzun. Baña eztet arkitu nai ainbat maitasun, ibilleraren berri, emaztea, entzun, ia gertatu dana sinisten didazun. Nolabait zuzendu nai Juzgaduko gauzak ta bear laguntzak, juez, sekretario, biak andaluzak; gure izkuntzan aurka eztaude amutsak, bi jakintsu usteko diran petral utsak, kendu nai zizkidaten kokoteko autsak.

— 3 —

Nere lenengo itzak gogo onekuak, Egun On Jainkuak! Ta gaizki artu dute Andaluzikuak. Illiak zutik ziran sudur-azpikuak

begiratuak berriz bildurtutzeuak... bedeinkatu ditzala Alta zerukuak.

— 4 —

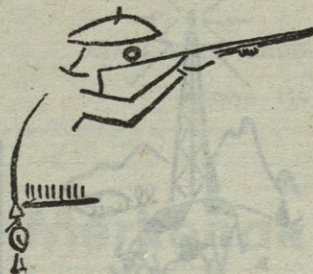
Andaluzan izkuntzan ni ez naiz abilla, neretzat da zailla, ta gertatu ditezke ni bezela milla. Maixutzarako eztet bikote umilla launa arrua ezta oien ixkanbilla! bizkor bialdu naute laguntzaren billa.

— 5 —

Lenago ere ba-ditut ate batzuk juak, Euskalerrikuak, baña etziran ezer orain artekuak; berriz esaterako Egun On Jainkuak, aztertuko ditut nik bazter da txokuak, ia an ote dauden Andaluzikuak.

Gertatuko ote zan orrelakorikan sekula oraindikan? Gu juzkatzera etorri Andaluzitikan. Auxen da naigabea nere barrendikan, euskaldunak ez al du eskubiderikan erria Juzgatzeko bere aldetikan?

SEGUNDO ETXEBERRIA
ZARAUTZ

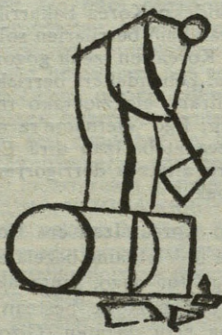
NERE BORDATXOTIK

Basarri

Igandeko gorabera

Aurtego arto-babarrunak beren onera etorriko badira egoaize epela bear omen degu. Epela ezezik beroa ere ba-zan igandeko giroa.

Gu, geure eginkizuna betetzer, Donosti'ra azaldu giñan goiz partetik, eta Ernani'ra arratsalde-tik.

Oñati'tik ere deika genitun, baña danera ezin iritxi. Ikusitakoaren berri ematea gustatzen zait neri. Ortaraxe nioa zuzen zuzenean.

Sei talde, sei kuadrilla bildu ziran «Sokotirako» txapelketa erabakitzeke.

Banaka, banaka, alkar neurtu bearrean gertatu ziran, onenak zein ziran jakiteko. Onenak azkeneko gelditu ziran, exkaxenak kanporako utzia.

Usurbil eta Elizondo izan ziran kanporako.

Lau talde, kuadrilla bikañien eta bulartsuenen artean erabaki zan norgeiagoka. Emen dituzte lauren jatorriak: Zarautz, Bilbao, Hernani ta Oñartzun.

Bereala ikusi gendun onentxonak zein ziran. Sokotirako pixu gutxiko jendea, jende ariña, arkitu gendun usurbildarren artean. Elizondotarrak ere alatsu.

Erderazko esaera zarra da: «ante o no ande, caballo grande». Esaera onek, iñon bada-ta, sokatiran du garrantzia.

Xeetasun guziak banaka, esaten asiko banintz, ez nuke tokirik egunkari ontan.

Pekatu txikiak bazterreraz utzita aundiak bakarrik aitoritu nai litukena bezela jokatu nai zaurkoan.

Batak bestea legepean menderatuz, bi onenak gelditu ziran azkeneko: Zarautz eta Bilbao. Oien artean zegoen gorabera guzia; jendea, estu ta larri, zer ikusiko ta zer gertatuko.

Eman zituzten ba eman zitezkenak. Antxe bai etzula iñork ezer gorde; antxe bai ematekoak eman zirala.

Sokatiran, dakizutenez, bi neurtaldi izaten dira; kuadrilla batek lenengo eskubiko aldetik jokatzen badu, urrango saioan ezker aldetik jokatzea tokatzen zaio.

Lenengo muturrekoak geroko

bizkaitarrak izan baliziran nagusi. Segundoen aldeagatik, erlojuagatik, irabazi zuten zarautz'tarrak igandeko auzia.

Argi ta garbi esan bearra dago, bakoitzari berea emanaz. Azken saio nagusia erabakitzen asi ziranean, lenengo asialdian, zarautz'tarrak bilbao'tarrak austeko emeretz segundo ta dezima bat bear izan zituzten.

Gero, bigarren txandan, tokiz aldatuta probatu ziranean, bilbao'tarrak irabazi zuten, baña, zarautz'tarrak menderatzen, minutu bat, bost segundo ta 3 dezima bear izan zituzten.

Lenengo kolpea ondo eman zutelako, zarautz'tarrak nagusi.

Alkarrentzat modukoak biak; zein baño zein azaldu zitzaizkigun. Bi kuadrilla oien artean egon zan zer-ikusit guzia.

Beste gañontzekoak, iñari ezer kendu gabe, asko jeltzen ziran; etziran irixten bi onenen mallara.

Beraz, lau onenak auek izan ziran, izendatzen diran erara: Lenengo, Zarautz; bigarren, Bilbao; irugarren, Ernani; laugarren, Oñartzun.

Joxe Salabarria jaunak eman zizkion eskutara irabazitako sariak.

Denborarekin etzuten izan suertirik; bero zan gogotik.

Panaderiko labe bat zirudin Trinidadetako Plazak. Eguzkiak jotzen zun tokian, batez ere.

Jendea poliki bildu zan. Asko zanik ezin esan; gutxi zanik ere ez: ondo, itz batean esanda.

Arratsaldean Ernani aldera jo gendun.

Segalari txapelketa zan an izatekoa, ta lau gazte trebe zeuden izenak emanda.

Bai zintzo asko azaldu ere zituztenak ematera!

Bero kixkalgarria egokitu zitzaion, len esan bezela.

Zer ote da, ordea, sasoiko gazte lerdenak izatea!

Beroak hero, nekeak neke, aiethek bai gogor salatu!

Merezi ere ba-zun alajafia. Lendik sari bikañak bazeuden, D. Antonio Ubarretxena, an gertatu, ain zuzen.

Jaun onek, «Fanderia» pentsu-etaeren izenean, lau milla peztako saria eskeñi zion irabaztunari, ta bi milla peztakoa, bigarren gelditzen zanari.

Geroxeago konturatuko zeratenez, lenengoak, bigarrenari, ogei kilo belarren alde basterik etzion atera. Au ikusiz gañera, Ubarretxena jaunak, bi millatik lau milla peztara jaso zun bigarrenaren saria.

Segalari txapelketaren emankizuna era ontan izan zan:

Lenengo, Joxe Mari Agirre, Itziar'ko «Endañeta».

Ebakitako belarrak: 2.797 kilo ta erdi.

Bigarren, Altza'ko Agustin As-

teasuinzarra. Ebakitako belarrak: 2.777 kilo.

Irugarren, Oñartzun'go Anjel Landa. Ebakitako belarrak: 2.493 kilo.

Laugarren, Zaldibi'ko Kruz Begiristain. Ebakitako belarrak: 2.226 kilo.

Zer diru etxeratu zuten jakin nai dezutela?

Laister esango dizutet orixe ere.

«Endañeta'k», irabaztunak, 22.000 pezta. Emezortzi milla peztako sari nagusia, ta lau milla pezta gañetik, «Fanderia» pentsu-etaek emanak.

Bigarrenak, Agustin Asteasuinzarrak, amalau milla pezta, izendatutako saritik, eta beste lau milla pezta, «Fanderia» pentsu-etaek emanak.

Irugarrenak, Anjel Landa, Oñartzun'goak, 10.000 pezta.

Laugarrenak, Kruz Begiristain, Zaldibi'koak, 8.000 pezta.

Diruz kanpo, kopa eder bat eraman zun Itziar'ko «Endañeta'k».

UDAZKENA

aur egoaize jostalaria bai goiz esnatua dala, ondo baizekin gure lur ontan oso premizkoa zala. Egunak moztu zaizkigula ta gabak luzatu dirala, obeto konturatu gaitezen udazkenean gerala.

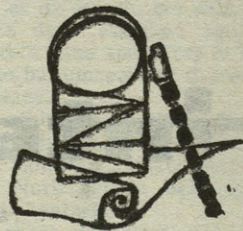
Gure soroak aberats daude itxaropena sortzeko, ekaitzik ez dedilla etorri ainbat ondasun gaitzeko. Denbora onak komeni dira lanatzaz baliatzeko, arto-babarrun da beste gauzak bear bezela eltzeko.

Laister zutitu bearrak daude al dan ainbat garo-meta, ukullukoak etzan dizezen bearezkoa dute-ta. Udazkenean, nekazariak, etengabeko lanketa, negu beltzaren beldurra kendu ganbarak ondo beteta.

Atzo bai eder gure basoak ain ostro bikain, ederrez, laister arbola danak burusoil, lurra estaliz orbelez.

Gure gañera, ai, udazkena, ez al da etorri errez? gizonok ere berdintsu gera: gaur zerbait, biar, ezer ez.

Zer pentsabide arbolen bidez Jainkoak guri emanak, zer gertatzen dan ikusten baitu talentuz osatzen danak.

Udaberriak berpizten ditu orain il-zoriz diranak, gu gera eben bein il ezkerok berriz pizten ez geranak.

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Bartzelona, Zaragoza, Valentzi, Madrid, Oviedo, Gijon, Iruña, Bilbo eta Gazteiz'era.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

iruk baño geiago balio dula esan oi da. Zarautz'tarrak ezin da obeto eman zuten lenengo muturrekoak. Orri eskerrak irabazi zuten txapelketa. Tokiz aldatuta, bigarren aldiz lanean asi ziranean,

GAZTE NAIIZ

PIKASSO TA GIZONKI ITXURAK

«Erti sakratuarentzat» asmu utsezko gizon itxurak betierekotasunari dei egiten du. Pikasso'k ez du gizon itxura nola nahi ibiltzen bere pintura lanetan. Erakusten dauku gizona, dituen kezka eta buruaustekin, barneko kexadura utsarekin. Kristau bat ez daitaie ezazol egon Pikasso'k beren pinturen bidez salatzen daukun mezuaren aintzinean.

Liburu Sainduak agertzen daukate gizona, denboraz Jainkoaren baitan gozatu duken goxotasunaren bila dabilan gizon bat bezela. Bere bihotza, bati, ezin erranezko kexu batez kezkatia dabil. Biblieak erakusten daukun gizona, bere atsegin osoaren eta atsedeneren ondorekin dabil. Mendez mende dabil, Jainkoa baitan baizik kausi ez dezaken zorion osoaren bila. Bainan gizona hain da konplikatu, hain da misterioz bete, hain da baitu nehork jakin eta ez jakinen ere, errealki gizonaren berri. Pikasso'k bere lana, oharpen hortan linkatzen du, eta grixtilino bat ezign daitaie egon oharpen ederra dela aitortu gabe.

Mendez mende pinturazaleak entseatu dira asko ta asko moldetara gizon itxuren egiterat. Lan zaila eta ondortasunez bete. Biblieak agertzen dauku nola Israel'en Yaube Yainkoak etzuen gizon itxurarik, ez eta ere abere itxurarik onartzen, ezen baitzakin abere itxura edo gizon itxura bat erreki populuaren sasi-jainko bilakatzen zela. Itxuraren bidez artistak ez ote du amets hutsezko parabisu batean sartzea, betierekotasunean sartzea bilatzen, gisa batez? Artistak mendez mende, beti zerbait ederragoren eta izpiritualago baten ondorekin ibiliz, pintura moldeak aldatuz eta berrituz, ez ote daukote erakusterat emaiten ezin atxemaneko perfetasun eta segurtasun oso baten bihotz mina dutela?

Erti sagratuak gizon itxurari kausitu nahi dio eternitatearen argidura bat bezela. Eta Pikasso'k nola moldatzen ote du gizon itxura? Erran dezakegu bere pintura lanetan, gauza guztiek bat egiten dutela, gizonaren baitan den ezin atxemaneko gauza misterioa agertu naiz. Ez du nihoiz bere gizon itxura kadre edon lauki trankil batean emaiten. Bainan bere pintura oso osoan agertzen dauku gizona bere itxuraren aintzinean ihes joanki. Hor daitaie Pikasso'ren haunditasun lazgarria.

Segurtamena, trangiltasuna xerkatzen duana ez dadila Pikasso'ren pintura lanari so egon. 1895'ean egin zuan "Nexkatxa" pinturan ikus dezakegu jadanik, nexkatxaren soan halako bihurri aire bat, begitarte baten desplomu agertzen daukuna. Urdin kolorez ta arrosa kolorez egin dituen pintura lanetan ere ikus dezakegu, astapenean ez bezelako inportantzia emaiten diola gizonaren biziko kondizioek duten nekeari. «Kubismoa» lan moldea bera, segurtamenekin badabila, itxura baten ihesgoa agertzeko, eta ez bakarrik bertzea itxuren aintzinean, beraren aintzinean ere.

Pikasso'k giren bezela pintatzen gaitu. 1936-etik hunat egin dituen pintura lanetan, gizonak diren bezela argitaratzen ditu: ihes egille, gauzari estekatiak, kexu, minbera ta oinazenean bizi. 1950-ean le Greco'k egin zuen «pinturalari baten itxura» delakoa berriz pintatu zuelarik, Pikasso'k bere jeino edo jite harrigarria agertu zaukun. Egin zuen lanan holaxe bil genezake: Margolari batek margolari batez egin zuen itxura, beste margolari batek berriz pintatzea. Beste lan batzuitan, «Gorputz-gauzakia» bere pintura lan gaitzat hartzen dualarik ere, kulismoaren bidez, beti gizon biziaren misterio ezin ikertua agertu nahi dauku. Plai bazterrean gorputzak buluzirik tindatzen dituelarik, gauzakko obra baten azkertasuna, plomua eta gelditasuna emaiten diote aragizko obra horier. Horrela pintatuz, desberdintasun bizi bat, jauzko bat, emaiten du aragimetaren eta beti kexu den gogoia salatzen duen begitarte baten artean. Zonbat aldiz ez du gizona sartzen bere aragizko kondizionean: gizona hor dago, bere pizuan jarria, ikertu ez daitaiken presentzia betez bete. Pikasso'k errespetu haundia dakarra emaztekiarentzat eta adimenduz betetzen ditu pintatzen dituen emazteak: zenbat leitzen aari, beste batzuek gogoetatuak, besteak bildutasunean sartuak edo nigarrez hari. Tindatzen dituen emazteak badute ihardespen margolariaren

eta so egilen baitan ezin ohartarazten baitituzte duten soriotasunari ta haunditasunari. Pikasso'k tindatzen dituen emazteak, «eder izan eta ixil hadi» erran makurra ukatzen dute. Modak eta lizunkeriak sortu edertasun pizurik ez dute nahi. Bere emaztetasunezko eta amodiozko biziaz nahi du bizi...

Pikasso'ren jeinua ageri da oino beste lauki batzuetan. Ala nola, «Gernika» laukian, elektrika baso haundi bat emaiten dauku, Gernikako masakre eta destruitze izigarria bere argi hilaz begitatzten balu bezela! Elektrika baso hori bera ikusten degu «olerkariaren gelako elektrika basoa» laukian.

Pikasso'k bere pintura lanetan agertzen dauku gizonaren alderat duen amodioa eta urrikia; gizonari ezagutzen dio, duen haunditasuna eta ahulezia. Galde sarkorrek ere egiten dauku bere pintura laukien bidez: nundik heldu zala ba gizonari berekin karreitzen duen barneko kezka hori? hibat min hori? Bere izaitetik, naturalezetik ala bere obetetik?

(«Signes des temp» agerkaritlik)

GEXAN LANTZIRI

Euskaldunok bi zatitan

Gaurko egunean esan genezakegu euskaldunok bi zatitan puskatuak arkitzen gela. Lenengoak euskaldun jator bezela, euskeraz —gure gauzari ederrean ta zoragarriena degun eskeroz— itz egin ta zabaltzen ari diranak, ta gañera onrriekin aundienarekin jarduten dute. Arro dira izkuntza maitagarri au berea dutelako ta itz egiten debelako. Euskaldun euskaldunak ditugu auk. Beste taldekoak dira, naiz ta euskeraz jakin, sekula ere onela mintzatzen ez direnak, beti erderaz egin bear izaten debenak. Beren umezuei ere erakusten ez diotenak. Beak diotenez ez bai du ezertarako balio gureak. Esan liteke lotsatu egiten dirala euskeraz itz egiten Gizarajoak alakoak! Orrelakoak bai ez dutela merezi euskaldun izenik ere. Or ibiltzen dira esanaz, —nere seme alabak prantzeze ikasten ari dira, inglesa ere ba dakite—. Ta zer. Ederki zeok bai, beste errietako izkuntzak jakitea, zenbat ta geiago ta obetago, bai orixe, bañan lenengoz erakutsi zaiok geurea, ta gure EUSKERA diagu. Gañera jakin nai ba dezue, euskera'rekin, beste edozeinekin bezela joan genezakegu Europa'ko erri alde daretara. Zer ba. Ez giñakela beste guztiak ulertzen diran bezela ulertuko usten al dezue ba? Nik badakit emendik Dinamarka'ra neskatz batek, euskeraz idatzi ziola, lurralde artako bateri, ta baita ere askar erantzun garbi askorik, prantzeze idatzita. Orra bada nū ikusten degun ulertu eziñik ez dagoala, alegia beste guztiak bezela gure konponduko giñakela. Onela bada gaude euskaldunok bi zatitan eginda.

Tamalgaria da benetan orrela egotea. Izkuntza galtzeko arrisgoa aundia bai du gauz orrek. Une batean pentzatzen genduen ortako zerbait gertatu bear ote zuen, bañan orain beintzat poz audiarekin arkitzen gera pixkana pixkana indarra artzen ari dalako berriro gure euskera, ikustean, batez ere gasteen artean. Latz egin bear degu lana, bai gure artean ta baita kanpotik sartzen ari dan jendearen artean. Oiek jarri bear ditugu gure era. Ta ez gu beren era, ia gertatu zbaigun bezela, izkuntzari buruz deritzaion gauzatan beintzat. Esan leikegu kontu geiagorekin ibiltzen ez ba gera, edukazioa azaldu bearrarekin, euskera galduko degula, ta au izango litzeke orregaitik orain arte ikusi dan gauzari parregarriena.

Euskal-erria beste guztiengandik diferentea dala oso ondo dakigu, gauz askok erakusten bai digute. Geiena nabarmetzen gaituna izkuntza degu. Orregaitik bada ezin leikegu inolako moduz ere EUSKERA baztertu bestela ziur egon gureak egin duala.

Buruarekin jokatu daigun bada, ta itz egin guztiak euskeraz, ikasi ta erakutsi dezaigun daneri gure gurea degun izkuntza. Ez gaitzen bi zatitan puskatuta egon. Euskaldun bezela maite dezagun gure izkuntza. Egin beti euskeraz, ta orrela beste aberrietatik datozenak ere geiago saiatuko dire ikasten.

ALBERDI'TAR MIREN ITZIAR

GURELESA

GIPUZKOA'KO TA NAPARROA'KO ESNE ONENAKIN GERTUTAKO ESNEKIAK: ESNE PASTERIZATUA, ESNE SOILLA, ESNE-AUTSA, ESNE-GAÑA, GURINA TA ABAR. - EGUNDO EGUNEAN, LURBIRA OSOKO ERRI AURRERATU GUZIETAN, ONELAKO ESNE TA ESNEKIAK BAKARRIK ERABILTZEN DIRA

GURELESA

1.896

1.967

GIPUZKOA'KO PROBINTZI - ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure «PRESTAMEN SERBITZARITZA» (Servicio de Préstamos) balia zaitez

Zure baserria erosteko edo obetzeko
Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Aberea —azlenda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko frutuak obetzeko
Jakimbidean jarri zaitez Donostia'ko gure
7 ofizinetan eta Probintziako 59 sukursaletan

OÑATI

«OÑATZ» taldekoekin izketan

Gazteak dituzu. Teatro-talde bat osatu zuten eta lanean diardute. Urte batean toki askotara atera dira. Nortzuk?: Oñatiko «OÑATZ» taldekoak, alegia.

—Zergatik asi zifiaten antzerkia egiten?

—«OÑATZ» gaztediaren klub bat duzu. Ta klub hortako kultura saillekoak zeozer egin behar genduala ta, beste gauza batzuen artean, teatroari eldu genion. Beraz, gure asmoa herriari bere hizkuntzan kultura apur bat ematea izan da.

—Errez arkitu al zenduten lanerako prest zegoen jendea?

—Egia esan, guk uste baino errezago. Oñati'k beti izan du fama txarra kultura eta euskal galetan. Baina herri eskasenetan ere, zerbait egin ditekela ikusi dugu. Izan ere, gogoia edukí ezker, antzerki-talde bat eratzeke ez dago eragozpen aundirik.

«Oñatzarren» ustez, gaur egun antzerki-talde bat itxuran ibilli ditekela, zorrik gabe beinipein; herriak, gehienetan ondo erantzuten bai-du. Erderazko taldeak, herrietan beintzat, eragozpen gehiago dituzte; kanpora irtetzeko aukerarik ez dute izaten ta. Horrek esan nahi du, jendea euskeraz Tdelako joaten dela teatroa ikustera (orainarte beintzat); izan ere, orain publikoa esnatzen ari da pixkanaka eta ez du nolanahiko antzerkirik onhartzten.

—Ta zuek, zergatik egiten duzute teatroa; euskeraz delako edo antzerkia egiteagatik?

—Ez da erreza erantzutea. Baina gure ustez, arrazoi biagatik. Hasieran, behar bada, euskeraz zelako ekin genion (batzuk beintzat); baina euskerazkoa izate utsarekin ezer gutxi dago. Teatroak herriari zeozer erakutsi behar dio. Eta erderaz egitea beharrezkoa egokitzen ba da, erderaz egin behar dela uste dugu.

—Inungo laguntzarik izaten al duzute?

—«OÑATZ» klub'koak gerez, hotik laguntza apur bat izan dugu. Bestalde, kanpora atera izan geranean, bertako taldeak edo elkarteak gehienetan, jator jokati dira gure saioak antolatzen. Propaganda ere herriko lantegi batek pagati izan digu. Gehien bat, ordea, geu moldatu izan gera; ez duzu negozio aundirik egingo, baina zorrik gabe ibilli liteke.

—Gure teatroren etorkizuna nola ikusten duzute?

—Orainarte talde bakoltza bere aldetik zebillen, ahal zuana egiten. Orain ere bai, baina ez hainbeste. Antzerki-federazio bat sortu da; federazio hau Euskal Herriko talde gehienaz osatuta dago eta orain alkarrekin artueman gehiago ditugu. Beraz, denon artean lehen baino gehixeago egingo dugulakoan gaude.

«OÑATZ» taldekoak aurtentz zirtzi tokitan antzestu dute. Talde berri bat izateko ez dago gaizki. Ia datorren urtean marka hori austen duzuten. Jarrai aurrera!

E. J.

Oñati'k bere biziko historia izan du jun diran gizaldietan. Aztarna asko geratzen zaizkigu oraindik, bai papeletan bai etxegintzetan eta bere edergalutan. Ona emen oietako ikurdi bat.

Oñati'ko etorkizunari begira

Oñatiko errixa oso dotoria dogu. Gure txoko zaharrera etorten diran kanpotar guztiak, Oñatik gorde-tan diutan edertasunak ikusittakuan, arrittuta gedike-tan dira. Gure antziñako monumentuak, Parrokixia, Unibersidadia, Bidaurreta ta beste gauza asko arrotasun jator batekin erakusten dittugu. Erriko agintarixak be, azkenengo urte oneittan, monumentu zahar orreik itxuraketan gogor saiatu dira. Oso ondo pentsaitten xat; ez noia ni ez, gauza orreik kontra. Baña etorkizunari begira jarten ba gara, naikua ete dogu etxe dotoriak izatiakin?

Izan be, mundua aurrera doia, eten bariko martxan joan be; ezin gara lenguari begira geratu. Ta ga, oñatiarrok, gauza batzuetan beintzat, atzera samarrian gelditu garalakuan nago. Eskola kontuan ez gagoz ain geiziki be: aurtentz Institutuak batxillerreko bostgarren kursua emungo dau, eta datorren urtiant batxiller osua ikasteko eria izango daue Oñatiko gaztetxuak. Ikas-kontua ba, bere akats eta gatzti, ez doia ain txarki.

Industrian, barriz, beneraka goiazela uste dot. Oñatik betik izan dau fama motela gauza oneittan. Ala be, nere ustez, kanpoko jentiake uste izan dauen baño industria geixago egon izan da Oñatin. Gure aldameneko errixekin konparau ezker, beherago gagoz, jakiniña. Baña inguraketa gaittuen errixak Euskal Erriko industriale-takuiak dira. Azkenengo urte oneittan baña, gure fabrikak martxa koxkorrian dabiz; ba leike produziñua

batzuentzako itxuran joatia, baña aspaldi ontan ez da lan-leku barririk sortu. Barrirak sortu ezezik, len egotzan pittinak ortik ziar joaten asi xakuz. Fabrika larregi dira denbora gutxian alde eñ doskunak. Ointxe bertan be, inportantienetako bat (inportantiena ez bada) Bitoriara doia.

Ta zergatik alde eñ daue? Ez da terrenu faltiatatik izango. Oñatin ez dago olako prolemarik. Inun baño leku geixago dogu. Egixa esateko, ez dira ain merke egongo ainbeste industria kanpora doiazienan. Baña errixak berak, zer eñ dau fabrika orreik errixan gelditu eragitteko? agintarixak erosotasunik emun dittue barrirak jaso dittezen?

Erri batek prolema asko dittu, baña industriarena ez da makalena. Ta gerokuari begira, guztion arduria (ta batez be agintarixena) izan biar dauen prolema da. Ala turismotik bizittia pentsaitten ete dogu? Erriko biarren artian ez dira danak malla bardiñekuak. Etorkizunari buruz, industria prolemarik aundixenetako bat da ta tokaitten xakon lekuan jarri biar da.

Ointxe bertan, Mondraueko eskolatik urten dauen ofizialak naikua lan eta eragozpenekin dabiz puesto bat topaitteko. Ta geruago zer izango ete da? Geroko oñarrixak ipintteko sasoia ointxe da.

«KALETAR»

TXOKOLATEAK ETA GOXOA

Loyola

OÑATI (Gipuzkoa)

Pio Mortara judutarra ta laterandarrak

Mikel donearen jaial direla ta, Oñati-ko erriari dagozkion alderdi batzuek ZERUKO ARGIA-n aipatzekoan, laterandarre buruz itz bat edo beste jalgitzea pentsatu dut. Izan ere, Oñati erria ta laterandar kanonigoak oso bat egiñik bizi dira, asiera asieratik.

Gutxi jakingo dute, bear bada, Oñati-ko bertan ere, erri ontako laterandarren sorrera nundikakoa eta nortzuegandikoa dan eta, ortik asiera izango dua onena.

Gaur egun judutarrak sarri darabilzugu ezpañetan, judutarrak gora ta judutarrak bera gabilz. Oñati-ko laterandar kanonigoen asierak ba-du zer ikusirik judutarrekin. Judutar bat izan zen, ain zuzen ere, beste bi itliarekin batera, erri ontan laterandar erlijiosoak sartu zituen. Pio Mortara bere izena.

Pio Mortara, familiz judutarra, Erroman jaio zen. Oraindik aur txiki zalarik, il-zorian zegoala etxeko nekameak bataiatu zuen, ixillan, gurasoak jakin etzezen. Gurasoak kontra zituelarik, Pio IX-garren Aita Santuak bere zaiepean artu zuen eta koxkortu zanean laterandarren komentura bidali.

Geroago, bere aitak alde batetik eta nazio batzuetako agintedunak erazotzen zituelarik, Italia-tik iges egin bear izan zuen. Ordurako erlijioso egiña zen eta laiko jantzi itxuraz aldatu irago zuen Italia-ko muga. Igesi ortan Austria-ra iritxi zen. Andik Frantzia-ra. Baña emendik ere aldegin bearra izan zuen eta, azkenean Espaiña-n sartu zen, bere bi lagun italiarrekin. Ta Espaiña-n ere ego aldeko ertzeraño: Cadiz-ko elizbarrutian, Chiclana-erri erai ki zuten etxea, San Telmo izenez.

An etzegoan gustora, ordea, ta, Catalonia-ra edo bestela Euskalerrira etortzeko aolku eman zioten. Ta onerako bidea artu zuen. Euskalerrira etorri ta emen asten da gure judutarra erririk erri, Nobiziadu bat nun jasoko. Lenbizi Hernani-ra doa. Gero Villabona-ra. Ondoren Estellara ere bai. Baña ez da erreza gogotzuek, Euskalerrira-n nai duena lortzeko itxaropen guztiak galdurik, berriz ere Andaluzi-ko Chiclana-ra joatea pentsatzen du.

Baña Gazteiz-etik igarotzerakoan, gotzaiarengan itz egitera joatea daturio burura, bat batean. Itz egin ondoren, gotzaiak esku utzetan laga zuen, ordea. «Baña, agurtzeko ni jeikitzerakoan, digu Aita Mortara-k,

«itxedon pixkabat, esan zidan; txiki-kien Seminario bat eramango al zenukete zuek Oñati-n?». Andik illabete baño lenago italiar biak eta Mortara Oñati-n zeuden. 1884-garren urtea zan. Urrillaren 8-an, italiar bietatik batek, Aita Barsotti-k Gazteiz-eko gotzai jaunari onela idazten zion: «Gaur iritxi gera Oñati-ra. Alkate jaunak eta bestelakoak oso arera ona egin digute. Kontratoa be-realaxe izenpetu nai lukete eta irakasketa danak geuk ematea nai dute». Gotzaiak azkenean ats artu zuen, esanaz: «Bedeinkatua bedi Jauna! Zorioneko Oñati orrek aña lo ez dit ezerk galdurazi, baña azkenean zerbait egin degu».

Urte ortan bertan 50 ikasle asten dira Oñati-ko Seminario txikian edo txiki-kien Seminarioan, iru atzeritarren ardurapean. Laister indar pixkabat artzen du eta, inguru guztietatik doaz ikasleak bertara. Ikasle oien artean dugu gero Gazteiz-ko Gotzai argi izango den Mujika-tar Mateo jauna ere. Seminario ortan eman zuten apaizgintzarako bere lenengo ikaste urratsak.

Seminario au, Oñati-ko Unibersidade etxean zegoen, gaur egun bigarren mallako ikasketen Institutoa dagoen tokian bertan.

Orduan, komentu bat eta eliza jasotzea pentsatu zuten, bertan, Ikastetxe Nagusi ondotoxoan. Baña xindirig ez ortarako. Ta judutarra asi zen diru billa. Espaiña-ko bazter guztiak bixitatu zituan ta bear zana bildu ere bai. 1886-ean atera zen Oñati-tik eskean eta 1891-ean etxearen eta elizaren jage ziren.

Baña ontan zeudela, Gazteiz-ko gotzai ill zen eta, bere ondorengo, Piérola izenekoa, arria baño gogorago suertatu zitzaizen. Etzuen atzeritarrekin ezer jakin nai, ta apaizgaiak ezitzen dabilzanekin gutxiago oraindik. Batean au zela, bestean bestea, Oñati-k galdu zuen Seminarioa. Gotzaiak Gazteiz-era eraman zuen.

Bañan ala ere, lenbiziko laterandar kanoniko aiek etzuten Oñati-ko gaztedia bertan bera utzi ta, joan zen gizaldiazen azken amar urtetan, erriko eskolen kargua euren artu zuten.

Guzti auek kontu zarrak dire, baña kontagarriak direla uste dut. Pio IX-garren Aita Santuak bere zaiepean artzean bere izena ezarri zion judutar ume bat izan zen Oñati-ra bidea artu eta emen laterandar kanonigoen oiñarriak ezarri zutuena. Judu-

tar arek euskeraz ederki ikasi zuan iru illabetean eta euskerazko itzaldiak barra barra egiten zituan. «Egan» aldizkarian irakurria dut, orain urte batzuk dirala, arek euskeraz idatzitako eskutitz bat edo beste.

Arrezkero amaika Oñati-ko seme egin da laterandar apaiz. Ego Amerika eta Ipar Amerika zear zabaldurik dabilzan kanonigo geienak Oñati-ko semeak dira. Judutarrak azi ona erein zuan eta frutuak ugariak izan dira.

Oñati-ko erriari eskerrik onenak ema nbearrean gaude, beti begi onez eta biotzez artu gaituztelako. Laguntza bearra izan degunean erriari eskatu diogu ta erriak ondo baño obeto erantzun digu beti.

Laterandarrak ere, beren aldetik, al dutentxo egiten dute errian sartzen eta bertako problemetan parte artzen, erria jasotzen. Ta erlijio sallean bakarrik ez, kultura sallean ere bai. Oñati-k guzti ori eta geiago me-rezi ere ba-du. Ta maite danerriaren alde egiten dan lanak ez du gañera ainbeste neke.

Aloñapeak ondo artu zuan judutarra. Aloñapeak ondo artzen gaitu. Aloñapean Oñati dago, kondaira aberatsaren jabe. Oñati-ko kondairan laterandarrak ez dira atarian gedituko.

Laterandar kanonikoag ere ba-dute beren kondaira. Bertan Oñati-ko erriak toki berezia izango du.

O-tar E-k

Oñati'ko kale ta alderdiak badute alako aunditasun ta bikaintasun bat: Unibersidadea, Eleiza Nagusia, Bidaurretako konbentua, ta beste erriko etxeak badituzte edertasun ta ertilanak. Lazarraga'ko Dorrea oietako bat da, dudarikan gabe.

zahor

bere bikaiñean sal-neurri onenean

TXIMIST DA PONTEKO IZENA...

BLOQUES URA

URGAINDURAKO ARGITZETAN AZKENEKO BERRIAK.

ETENGABEKO TXIMIST-INDARRAREN TRESNERIAK, AKUMULADORE ALKALINO MOLDEEKIN.

VOLTABLOC

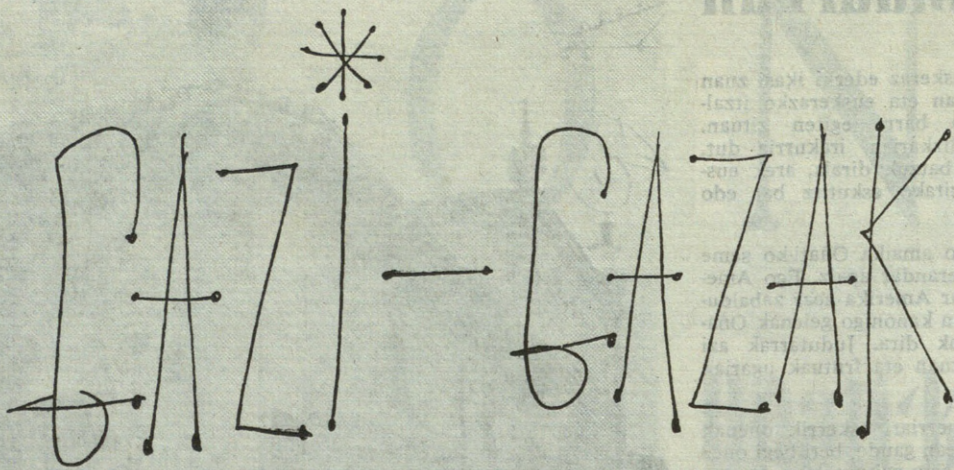
AKUMULADORE TEKNIKETAN EGIZKO BIRA.

Celaya Emparanza y Galdos,
S. A. "CEGASA"

Urrutizkiña 781440 (bost bide)

OÑATI (Gipuzkoa)

Zapata dendako nagusiak esan eutsen morroiarri:

—Luzarotxu euki dozu, urten dan bezero ori. Ezer erosi al dau?

—Bai; zortzireun pese-ako oskiak daroaz.

—Eztot ba ikusi ordainduten.

—Ez. Etxean, dirua artzea aztu egin yakola esan daust, ta gero ordainduko dauzala.

—Ezaguna al dozu ala?

—Eztot ezagutzen baiña ziur naz itxuliko dala.

—Zer damotzu ba ziurtasun ori?

—Daroazan oski biak oin batekoak diralako; biak eskuma-koak.

Eskerrak, morroia argi ibili zala, bestela nagusiaren begizkoan azpian, antxe galduko eban bere ogibidea.

Antza danez, morroi orrek, kontrabandisten yokabidea edo bai ekian. Oneik, millaka bikoti muga-zeor daroezanean, oin batekoak eroan oi dabez lenengo. Okerrik bage pasau dabiezala? Beste egun batez beste ofiekoak.

Iñoi arrapatzen dautsiezala? Ezta ardura. Badakie illabeteren buruan errematera atarako dabiezala zapatok, ta oin batekoak diralarik, eroslerik ezta izaten; eztauz iñoi nai izaten, ta orduan, galdu ebazan kontrabandistek, bost errialegaitik erosten dauz, beste ofiekoekin alkatzeke. ¡Ori da ziur yokatzeal! Oneik kontrabandistok dakien beste!

Zaldi pilla bat eroan bear da biela bestekaldera? Pare bat zaldi argal, karabiferuak naiz jen-

darmeak ikusi al izango dabiezan bidetik eruaten dabez. Ta emengo ta ango muga-zaindariak euren urbiltzen diranean, beste bidetik yoaten dira zaldi pillak, bi argal galdu ta berrogeitamar gizen irabaziaz.

Ta... arrapatzen ez dabiezan bitartean, kontrabandua pekatu ezalarik, gizon, emakume ta aur azkar orreik, eroso irabazten dabe zerura bidea.

Aurrak aiatu badodaz, mugaldeko urietan aurrak be euren lan-txoa egin daroelako.

Egun batez, mugaldeko uritxu baten nengoalarik, amak esan eutsan umeari:

—Maitetxu; zoaz eleizara, meza nagusia asia da-ta. Ikusi egizu, urlia ta berendia karabiferuak an dagozan ala ez.

Itxuli zan neskatoa esanez:

—Ama; urlia, berendia ta berendi ezta be antxe dagoz.

Andreak artu ebazan bi parden andi ta an yoan zan bere lana egitera. Ordu erdi baño len itxuli zan beste bi pardelekin.

Beste goiz batez, bi emakume sartu ziran etxe artan. Geien bat arritu nindoana, emakume arein bularrak izan ziran. Bularez oso aberatsak bai ziran. Sartu ziran gela baten da andik ordu erdira azaldu ziranean, barriz arritu nintzan, emakumeok bular arrotasun bage lirain ikusiaz.

—Kontxo; —esan neutson etxekandeari—. Len, emakume orreik, bularez oso aberats ziran, eta orain beartsu.

—Ezaite ba arritu —erantzun

eustan—. Orrein bularetako aberastasuna, sacarina zan.

Ezan zaila ulertzen; aldi artan eskas ebilan gozokia, azukarra, ta sacarineak irabazi onak emoten ebazan. Karabiferuen aurretik patxadaz etorri ziran emakume «bulartsu» areik.

Bizibidea ataratzeko bide asko dira ta orreina ezta txarrena.

Arkakosua iltzeko be modu asko dagoz: Mallukeaz buruan yota naiz bi atzazal lodiren artean estututa.

Baia kontrabandisten yokabideari, zuzenagoa, gazigarriagoa, gizontsuagoa deritxot, bein emengo Casilla'ko barraketan, euliak garbitzeko autsak saldu oi ebazan arpegi gogorrarena baño.

Ark, bide basterretan batzen ebazan autsak, papertxoetan bildu ondoren, barraketan salduten ebazan, auts areik yaurtiten ziran amar kilometro inguruan etzala eulirik izango iragarriaz.

Bildura asko saldu eban, baiña euli giti garbitu.

Eroslierariko bat asarrekor yoan yakon, auts areik ez ebela ezetarako indarrik esanaz.

—Ta... nik, ze erru daukot ba, autsok zelan erabili bear diran ezpadakizu? —erantzun eutsen—.

—Zelan erabili bear dira-ba?

Eta drogero arek, euliak atrapatuko egin oi dan zirkiña besoa-gaz egiñaz yardetsi eutsen:

Cojells mosquis
Abrelis boquis
Metelis polvis
¡Tutillis mortis!

ABELETXE

IZKIRIMIRIAK

Lantegitik oraindik artu berri zuten erretiroari asiera on bat eman bear ziotela ta Mondrago'ko lan-lagun batzuk txango edo eskursio gogoangarri bat egitea erabakia zuten eta egun batean an joan ziran euren dabolin-soi-ñu ta guzi, alai ta zaratatsu, trenez Bartzelona aldera.

Ez dakit ba nungo geltoki edo estaziotan ere ordu t'erdirerabateko itxoin-aldia zeukata ta euretako batek, egon-aldia zerbitu urindu ta bere lagunak jostatze aldera (ta euren Mondrago'tar burua agertze aldera ere) ekiten dio, eskuetan txu egin eta praka-ipurditan ondo igurtzi ondoren, geltoki artako zutoin edo "columna" batean gora...

Parkatuko al didazu, irakurle, ementxe etenune txiki bat egiten badet, baiña ez da beste ezergatik neure gaurko kontagai au bere neurri ta giro obean jartzeagatik baiña.

Gure garai artan ez zan ezagutzen beste kirol edo deporterik pelota izan ezik; futbola orduantxe asten zegoen eta gure jolasak, "txirikilla", "kinkinketa", "bustin-jate", "pote-poteka" ta orien antzerakoak izan oi ziran, zein baiña zein gogor, bortitz eta latzagoak; neketsuena gure "lasterketa" luzeak, eta nekezena arbolan gora "txilipurdi", igotzea, au da, zangoak gora ta (esan bearrik ere ez) burua beera genuela (Bestetara, zutika, gure garai artako edozein neskatilla igotzen zitzaizun). Esango nuke gure denborako umeok oraingoak baiña zaleagoak giñala elkarrekingo indar-neurketetarako; esate baterako oraindik oso ume, beste ezetarako gai ez giñan garai artan, bagenuen guk geure leiaketa jatorra... "Pixa nok gorago egin" ... "Gero, koxkortu giñanean ere ez genuen guk sekula santa orain modan dagon "angustia vital" ori sentitu; "angustia mortal" bearbada bai, goizetik gaurera burua noiz baiña noiz apurtuko ibiltzen bai-giñan gizarajuok. Ikusten dezunez, irakurle, gure kirol edo deporte, jolas eta leiaketa guzi-guziak izen onetren azpian leutzake (jausiko lirake) egoki-egoki... "Sólo para hombres"...

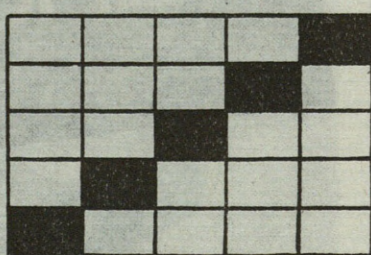
Gu orrela asitakoak bagin, atera zerorrek kontuak irakurle zela ta nola asitakoak izango ziran gure "Mundrau'tarrok", gaur baiña zerbitu leenagokoak izaki, ta orrela ez zera batere arrituko ta bai obeto ulertuko begien aurrean jarri nai dizudan kuadroa... alegia, "Mundrau'tar" bat estazio bateko zutoinean "txilipurdi" igotzen, zangoak gora —ta naturala danez— burua beera.

"Mundrau'tarrok" lagun artean oso elkar-artuak izan oi gera ta danbo-linteruak ekiten dio gogoz "San Juan"en (Mondrago'ko Patroi santuaren) ereserkiari, an zutoinean gora zijoan lagun aren "ondra ta alabantzan". Minutu laurdengarrengo mundu guziak zekien umore oneko talde aur Mondrago'koa zala. Ori zela ta nola gertatu zan nik ez dakit baiña gutxi gora-beera ontaraxe edo izango zan. An ere, beste edozein tokitan letz, izango zan dena jakin-bearreko emakume berritsu txoliñen bat eta ixillik ez egoteagatik galdetuko zion lagun-taldeko batenbateri... "Oiga señor, a juzgar por el acento parecen ustedes extranjeros... De qué nación son ustedes"?... Eta erantzun zion besteak aua-beteen arro-arro... "Nosotros?... DE MONDRAGON...!". Baiña garraizkion geure kontagaiari...

Ango ixkanbilla ta ardaillaz oarturik puntuko an agertu zan palta zana; alegia, erriko txinel, zai, polizi edo zana zalakoa, ta gizona zutoinean gora postura artan ikusi zuenean zerao ikaratu zan gizarajoa (antza dagoenez, "Mundrau'tar" aiek baiña bigunago asitakoa izan edo...) eta usten zaio... "Bueno, señor, ya está bien... ahora baje Vd. señor... yo le ruego, señor, que baje"... ta orrela, itz bakoitzean (geiago limurtzeagatik) "señor, jaun eta berori" egiten ziola, baiña besteori ez zegoen ba orretarako ta an joan zan gora ta gora geiago ezin zan arte. Gero beerakoari ekin zion eta aidoso plantau zan lurrean, irritsu. Txinal gizarajoa orduantxe asi zan an nasa artzen eta bere bekotiko izerdi-larria txukatuz alde egin zien esanez... "DEMONIOS DE MONDRAGONESES!... Y CON SUS SESENTA AÑOS BIEN CUMPLIDOS!... COMO SERAN LOS DEMAS?"...

TXOMIN

IZKINKA

LE.

GOITIK BERA:

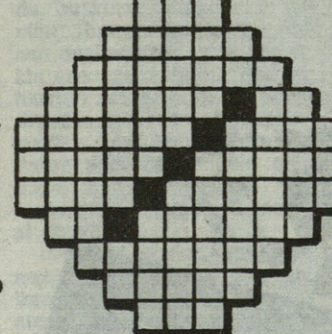
1) Ega luzedun txori aundia. — 2) Gatzatu. Lenen izkia. — 3) Bikoitz. Asia'ko laterria. — 4) Nungo. Atsegin. — 5) Ixkira arrantzarako.

ZEARRETARA:

1) Sei biko. — 2) Lore-kukulu. Atzizkia. — 3) Etxeko erredixak. Zapata azpia. — 4) Artzan emakume! Bilbotar ostikolaria. — 5) Okaran zugatza.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Itz gurutzetuak

LE.

ZEARRETARA:

1) Eden, pozo. — 2) Kemen, au-sardi. — 3) Nausitu, garaitu. — 4) Erri-zaindari, amabi. Zerori. — 5) Izuzki, isats. Azkurri, janari. — 6) (aa) Abereen atzeko eraskiña. Irri, algar. — 7) Erleak dagite. Margul, ubel. — 8) Morokil, esne ta iriñez egina. Begiz-begi, arpegiz. — 9) Ziritu, artezi. — 10) Orru, karraxi. — 11) Txerritegi, txerri-korta.

GOITIK BERA:

1) Ezetsu, izerditsu. — 2) Karela, kantailla. — 3) Itzaldi ta abestiak edatzeko. — 4) Aizturak, guraizeak. Gerker izkia. — 5) Liburu, gutun. Nabar, uer. — 6) (aa) Ondakin, kondar. Arotz ta zerrarien soka. — 7) Mota, mueta. Ogeburukoa, burupekoa. — 8) Ukaera. Aurrera, segl. — 9) Izar koloka, izar zoro. — 10) (aa) Etxe-tarte, bidexlor. — 11) (aa) Lera, egarri.

ZALDI JAUZKA

LE.

Lenengo laukitxotik asi ta apedrezeko zaldi pauskak egiñik, erdi-erdian amaitu. Esaera zarra arkituko dezu.

AGERPENAK

ITZ GURU TZETUAK

ZEARRETARA

1) Ire. — 2) Adore. — 3) Irabazi. — 4) Ertzai. Zu. — 5) Erratz. Jaki. — 6) ztazi. Barre. — 7) Ezti. Zurbil. — 8) Ai. Aurrez. — 9) Arrakal. — 10) Orroi. — 11) Eia.

GOITIK BERA

1) Eze. — 2) Ertza. — 3) Irratia. — 4) Artazi. Ro. — 5) Idazti. Arre. — 6) robaZ. Zuari. — 7) Erai. Burkoa. — 8) Ez. Jarrai. — 9) Izarbel. — 10) ukriZ. — 11) iel.

IZKINKA

ZEARRETARA

1) Amiano. — 2) Mamitu. A. — 3) Biko. Iran. — 4) Ko. Zorion. — 5) Zalabardo.

GOITIK BERA

1) Amabiko. — 2) Mimiko. Za. — 3) Atu. Zola. — 4) No. Iribar. — 5) Aranondo.

ZALDI JAUZKA

«AMA GABEKO SUKALDEA, OTZA BETI»

ZALDIBIA

HERRI JAIAK

SANTA FE'N OMENEZ

Txindoki, Gaztelu eta Intzartzu bere zaindari ditularik, berdez jantzitako maldan babexean hementxe altxatzen da gure herritxoa, bi milla inguruko bizi-lagunekin.

Gerturik ditugu Santa Fe'n omenez urte-oro ospatzen ditugun jai-aldiak. Egun hauetan gogootik ari zaizkigu etxekoandreak azken apainketan, konbiatuei sarrera hon bat egin ahal izateko.

Kanpoan bizi diran pamilikoak berriz, gogoangarri dute «Santa Fe» izena. Hau entzun horduko, bere familiaz, bere herriaz oroitzen dira eta urte guzian herritik aparte ibiltzen badira ere egun hauetan saiatzen dira txoko hontara etortzen, beren senide edo herritar ezagunakin hitz-aspertu bat egiteko.

Urrillaren seiean
Zaldibi'ko jaiak
kalez-kale txistu ta
txanbolin alaiak.

Haurrak dantzari datoz
pirikan kanpaiak,
laister esnatu dira
mendi ta zelaia.

Aldendu ez ditezen
lengoen sustraiak
guzia kutsutzen du
mondeju usaiak.

Aita-amen deiak
bildu ditu anaiak
denak hartuko ditu
sukaldeko mahiak!

Kanpokoak eta herrikoak hondona lotzen ditun lokarri, «mondejua» da. Hainbestekoxe fama dauka jaki honek, batzuek esan oi diote Zaldibiri: «mondeju herria».

Aurten pestak eratzeko neska ta mutil kuadrilla bat prestatu da borondate guztiarekin Ayuntamentutik hartzen zuten diru laguntzarekin programa dotore bat egin nahirik. Komisio hau talde batzutan zatituta zan konpromisok banatuaz eta lanaren-lanez lortu dute ehen nahia: herriari gustoa egitea, jaiak hondo organizatuaz.

Herri jaiak egiteko egun hauek izan dira aukeratuak: 5 (illunabarra), 6, 7, 8 eta 12.

Santa Fe bezperan hau da, 5'an (illunabarra) txistulariak hasera emango diote pestari. baren doñu biziarekin, kalejira baten bidez, herria alaituaz.

Santa Fe egunez (6'an), goizean-goizik, herriro txistulariak herria jirako dute. Meza Nagusi ondoren Aureskua (herritarrak). (Azken urte hauetan dantzari talderik gabe egondu gera, lztueta baten jaioterrian. Orañi, Santa Fe dala-ta, hasiak dira zerbait ikasten. Ez dakigu jarraitzeko asmorik duten). Auresku hori egin bezin laixter, bertsolarian lehendabiziko saioa (herritarrak hauek ere). Bigarren saioa, arratsaldean izango dute. Ondoren, BOLERO; Billafranka'ko orkestra famatua.

Illak 7 (larunbata): Goizean-goizik, txistulariak. Meza Nagusiaren ondorio, pelota partidua. Bazkaldur aurrez, «SEMPER» anaiak lehenengo konzertoa. Arratsaldean, «Tiro al plato». Gabean, Bo-xeo. Ondoren, «Semper» anaiak alaituko dute plazea.

Illak 8 (Igandea): Goizean-goizik, Rondallak bere doñu ga-xoakin jirako du herria. Meza Nagusiaren ondoren aizkora-apustua eta rondallaren konzertoa. Arratsaldean, ari apustua, pelota-partidua (profesionak); eta hondoren SEMPER.

Illak 12 (kuadrilleen eguna): Goizean, txistulariak eta trikiti-xak, txandatuaz, kalejirak egingo ditute. Bazkaldur aurrez, enparan-tzan: bertsolarik (Azpillaga eta Lopategi), Ez dok-amairu'ren eta Beasain'go zortzikoten (ochote) lehendabiziko saioa. Lagun arteko bazkaria. Arratsaldea, bigarren aktazioan: bertsolariak, ez dok-amairu eta zortzikotea. Ondoren trikitixa eta txistularik (aldatuaz) 10 1/2 - 1 1/2 Bolero.

Guztioi, egun hauek elkarren artean alai igarotzea opa dizuegu eta antolatzailei: ZORIONAK!

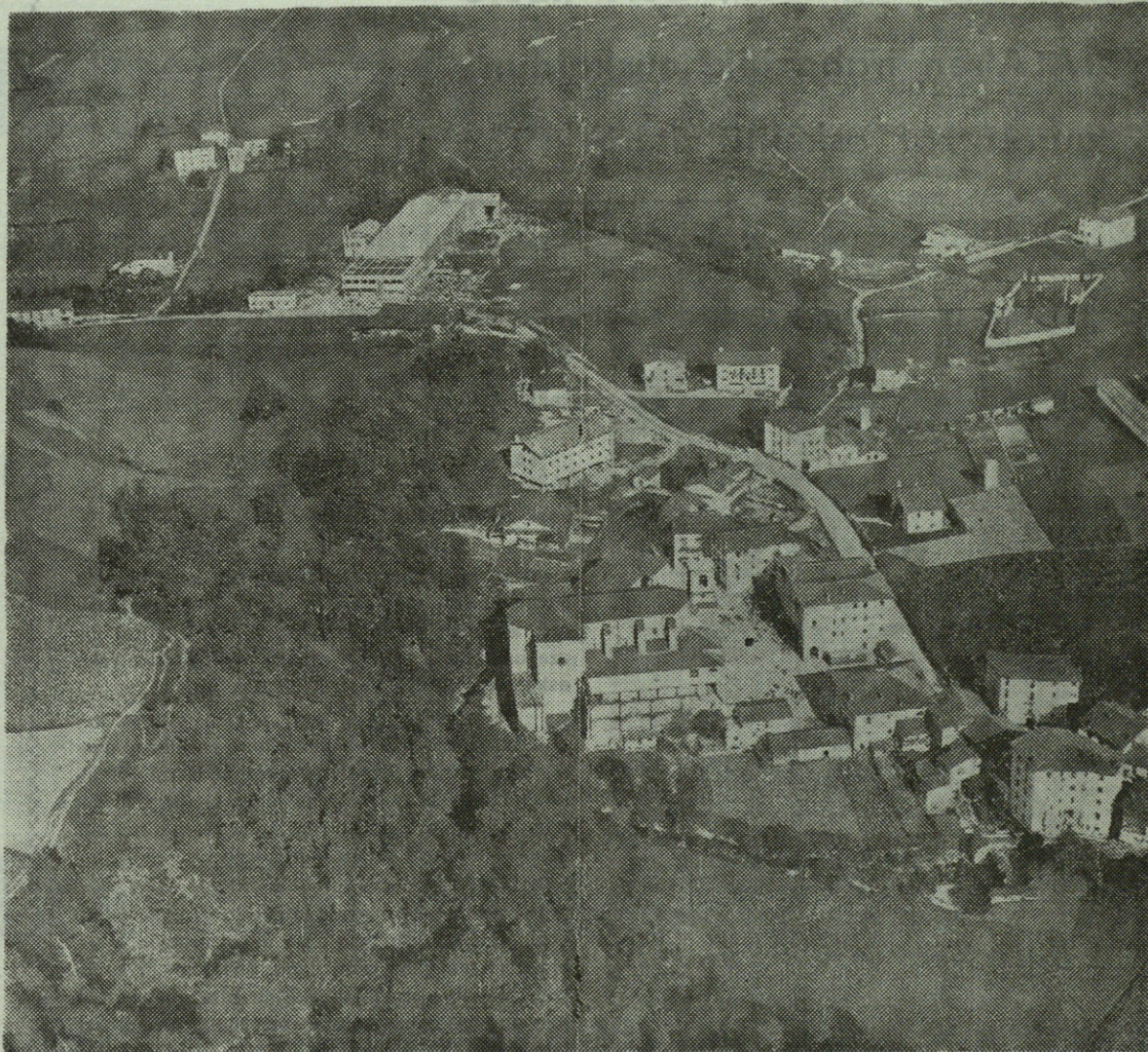
«ARA-BERRIZ»

UR-EKARTZALLERIK ONENA...

"ANTONIO SUKIA MURUA"

Urrutizkiñak: 10 eta 24

ZALDIBI'N (Gipuzkoa)

Zaldibi'ko ikuspegia, eliza erdi-erdian ikusten dala.

RESTAURANT

«AGOTXA-ENEA»

Jakirik fiñenak

Urrutizkiña: 15

ZALDIBI'N

Mondeju goxoak jan-nai
badituzu...

BAR eta RESTAURANT

"ARRESE"

Urrutizkiña: 10

ZALDIBI'N

Excavaciones MENDIZABAL

ETXE ETA OLA OÑARRIEN LUR KENTZE, BIDE EBAKITZE ETA ABAR; ETA BES-
TE EDOZEIN GAUZEN ERAMAN-EKARRIA.

Lan onen kezka izan balez

lasaitu nai det neronek

esanaz orain lu-kentze ori

len beziñ astuna ez dek.

Aipatu degun eginkizunik

baldinbaleika norbaitek

atsegiñ aundiz egingo dizu...

INAKI MENDIZABAL'LEK

TOLOSA Urrut. 651389

ZALDIBIA Urrut. 25

Pedralbes'ko aterperako mezua

Gabriela Mistral'ek, Nobel Saria

Literatura saillean, bere liburu

TALA'ren irabaziak euskaldun

aurrentzat eskeiñi zituan 1936'an

Gabriela Mistral, Txile'ko idazle sonatua.

(Gabriela Mistral, Txile'ko idazle andre sonatua, idazle, prantzizkotar irugarrendarra, Eleeder Sari Nagusia, Nobel izeneko irabazia, 1945'garren urtean. New York'en 1957'garren urteko Ilbeltzaren 10'an ila).

Bartzelona'tik urrean dago Pedralbes. An izan zuten euskal aurrak beren aterpea ta bizilekua, 1936'garren urteko gudate bitartean... Andre idazle aren biotz samurra ondoraño ondoraño ikutua gelditu zan gure aurren egoera ikusita... Ona emen beraren itzak, bere liburu TALA'tik aterak:

«Biotz-arrada sortzen zait neroni negu gorri batean aterpea eskeiñi zidan etxe berean aurrak daudela entzunaz... Ameriketa auetatik Europa'ko baztarretan arkitzen diran aterpe ta bide oiek ezin ikus ditzakegu... Ala ba, nere liburu TALA'ren irabaziak, aur oiek jaso dituzten Katalan El-kargoentzat eskeintzen ditut. Ai beñiere atera ez-pallra, bizi ziran lurretatik! Izanean ere, beren eskubidez zor zaizkien Ameriketa auetara etorri zitezkean».

Mistral andrea aur aien lagun egiten da; ala bai-du bere biotz frantzizkotar maitasunez eta zorritzarrekoen errukiz mindua, eta aur aiekin lotua du bere odola bere amaren aldetik. Ederki deitu baizion sentipen orri Cervantes'ek: «Odolaren indarra».

«Ar bezate aur oiek, euskal-odol nastua duan beren Gabriela'ren liburu au. Ta Europa'n zear dabilen odol errugabe orren morroi izan bedi nere TALA, orrela bere izate arlorea garbituaz. Españia ta Europa guzian zabaldia bai-dabil odol errukarri ori».

Euskal aurrak, batzuek beren lurrera biurtu dira. Beste batzuen berririk ez degu; burnizko

oial ostean galduak bai-ditugu... Gure andre idazleakin du Ameriketako jendearen alojagabekeria nabaituta; Amerikak ainbeste zor bai-diete euskaldunei.

«Arrituta, lotsa gorritan nagola esan dezaket, Amerikak euskal aurren zoritxararen aurrean besoak antxumatuta ikusirik».

Gure Lur Zabalaaren barruan eta gure biotzen berotasunean, leku aski ta geiegi ere ba-zan, izan ere, aur oiek guziak artzeko. Orrela izkuntza ez-ezagunetako lurretan ta giro ta egualdi gogorreko eskualdetara joan bearrik etzuten izango...».

«Itxasoak ez du oraingoan gure karidadea agerrazteko balio izan, eta gure ondartzat abegitsuak, ainbeste nolabaiteko jende arrotz artu dutelarik, ez dute Euskalerritik igesi atera diran aur alderrai oientzat ez du kairik izan...».

«Ameriketako euskaldun oso ta erdi-euskaldunok, gure odoleko aur oien erbesteratzea, gure biotzak eten gabe jakin degu. Bitartean or zebiltzan zenbait lurraldetakoak, aur oiek zekarzkiten itxasontziak beren kaletan artuko-ez artuko, aur umezurtz oien aurrean...».

Argentina'ko idazle andre Victoria Ocampo'rekin alkatuta, bere laguntza zabaltzeko argitaltzen du TALA liburu... »

«Jainkoak ordain bekizu ta Españia'ko aurrak ebagutu bezate zure izen aundia...».

«Txile, Ameriketako lurralderik euskaldunena da... Auengandik jaso zuan Txile'k legearekiko begirunea. Antziñateko Auzitegiko epaikariak, geienak euskaldunak izan bai-ziran. Ta aiek Jaurregi ta Cos de Iragorri'ren bitartez, 1798'garren urteko Nekazaritza-Berriztapena ager-arazi zuten. Bitartean gaztelarrak beren errietan sartuta gordetzen ziran. Bi gertaera aiek sortu zuten Txile'ko izate berezia, ta gure artean oso gogoan dauzkagu Zañartu Korrejidorearen kondairak...».

«Españia'ko ondamedia luzatzen ba-da, Victoria Ocampo'ren antzera jokatu dute txiletarrak ere, nik uste. Txile baita Ameriketako lurralderik euskaldunena...».

«Victoria Ocampo ta Palma Guillen'en eskutan uzten ditut batuko diran diru apurrak, berak nai duten Aterpeen alde zabaltzeko dituzten. Nere liburu «DESOLACION Y TERNURA» liburuaren eskubideak lapurtu dizkidaten argitaldaria, ez ditzatela euskal aurren eskuetatik kendu azpizanean argitaldu dituzten liburuaren irabaziak! Kataluña'ko Bauzá argitaldaria ta Uruguayiko Claudio García argitaldaria izan dira egipen lotsagarri ori egin didatenak».

Gabriela Mistral (izenek: Lucía Godoy Alcaiga), bere amaren aldetik Lesaka'koa, naparra zan jatorriz.

ARBEIZA'ko TEOFILO

Artzainen Lorrotzetan

Antzermo P. Garteiz, Nevada'ko artzain arrigarria

Antzermo'ren ibilaldietara itzuliaz, zazpi urtez beizain izan zala esango dugu. Gero, ardiak bere kontura erosi zituan eta il urte geroago (1918) 16.000 ardi ta 1.800 aari iren saldu zituan Omaha Kansas'a, ainbeste gauduntzat lekuri ez-ta.

Kontu oiek ondo atera: 11 urtetan aberastuta. Orain ez dago ugazaba bat ere amasei milla ardien jabe.

Diruarekin Miller Lock's arrantxua erosi zuan. Lurretan 12.000 akre zan ta 13.000 dolar gatik saldu zioten. Emen, eun beikin ekin ziolarik, urte gutxi barru 400 buruen jabe zan. Hoover presidentearen beeraldi aundia eldu zanean (1930), Gobernuak larramendi zabalak ertsi zituan ta Antzermo beiak saldu bearrean jarri. 65 onenakin bakarrik gelditu zan.

Lana latz etengabe egiteko jaio zan gure artzaina kontizu, baina ardiakin lan egiteko ain zuzen, eta arrantxuari laga gabe, gaztearoko opizioari eldun zion berriz ere. 1932-36 bitartean 26.000 ardi ta 7.000 ganadu-raino zeuzkan bere zainpean. Antzermo zan zabaldi itzel aietako artzain nagusi, ta etzegoan beste bat bere parekorik. Aruntz-onuntz, mugarren trabarik gabe erabiltzen zituan bere patari konta-ezinak, eta ugazabek bere gain uzten zituzten gastu ta diru-ardura guztiak.

Garai artako Nevada'ba ote zegoan beste bat Garteiz'ek aina balio esku-artean erabilenik? Alako konfiantza zuten beregan, alajain Lan ikaragarri oiek 2 laguneren artean egiten dituzte gaur-egun, baina Antzermo'k bakar-bakarrik burutu zituan. Ta ardi gutxi galduta, or baitago artzainaren abildadea.

1954' Miller Lock's arrantxua illoba bati saldu zion 16.000 dolar gatik. Geroxeago Overland Hotel'a erosi zuan. Illoba orrek suberte izugarria izan zuan, arrantxuko 7 akre eun milla dolar gatik salduaz. Bada zerbait! Oraindik beste 11.993 akre gelditzen zaizkion, osabari 13.000 dolar gatik erosiak.

Auxe da Garteiz artzain zaararen bizitza itz laburretan. Egindakorik geienak esan gabe doaz, baina ez uskeriak diralako. Winnemucca'ko aberastetarikoa izan zan. Ameriketako ekonomiaren beeraldi artan, (au bere lagunek esandakoa da), dirua urri omen zebillen ta Garteiz'ek bereak erretiratu zituan, Winnemucca'ko Bankuak "txitxilaban" egin omen zuan. Antzermo'k berak etzizun ametittu olakorik, eta aoberokeria zala zion.

Winnemucca' dagoan eliz katoliko bakarra eraikitzen ere sendo lagundu zuan Garteiz'ek. Bi astez lau zaldikin arritan ibili zan, ordainik eskatu gabe noski.

Mendiko bizimoduak elizarako era gutxi ematen zion noski gure Antzermo'ri, baina ezin esan fedegabea zanik. Emakkume ta apaizen kontra "erremuskada" batzuk jaurtzea ere gustatzen zitzaion noizpein. Ez dakigu zergatik.

Anai bi ta arreba bat izan zituan betik lagun, baina Antzermo zan erosle, saltzaile ta buru. Bukatzeko, esango dut, Antzermo etzala inoiz aberats lez bizi. Etzuan orretarako astirik, ta zaartu zanean berriz gogoa palta. Baina bere senide askoei lagundu zien, ta, gaur egun, Garteiz'tarrak famili aundia ta indartsua dira Winnemucca aldean.

J.K. MALLEA OLATXEA

Antzermo P. Garteiz, bere lagunekin solasalditxo bat egiten.